

Драгољуб Златковић
**ДЕЧИЈИ ФОЛКЛОР
ЗАПЛАЊА И ОКОЛИНЕ**

Драгољуб Златковић
ДЕЧИЈИ ФОЛКЛОР ЗАПЛАЊА И ОКОЛИНЕ

Издавачи

Огранак Вукове задужбине у Зајечару
Вукова задужбина Београд
Удружење фолклориста Србије Београд
Задужбинско друштво „Први српски устанак” Орашац

За издаваче

др Дејан Крстић
проф. др Бошко Сувајџић
проф. др Данијела Поповић Николић
др Бранко Златковић

Уредник

др Дејан Крстић

Рецензенти

др Биљана Сикимић
проф. др Јордана Марковић

Техничка припрема и дизајн корица

Горан Жикић

Штампа

Pi-press Пирот

Тираж

500

ISBN: 978-86-83030-00-2

Драгољуб Златковић

**ДЕЧИЈИ ФОЛКЛОР
ЗАПЛАЊА И ОКОЛИНЕ**

Зајечар – Београд
2024

САДРЖАЈ

О ДЕЧИЈЕМ ФОЛКЛОРУ ИСТОЧНЕ И ЈУГОИСТОЧНЕ СРБИЈЕ	9
О ИЗВОЂЕЊУ ПОЈЕДИНИХ ВРСТА ПЕСАМА	17
І ДЕО: СЕЈЕ БАБА БРАШНО	27
ЉЎЉУ, ЉЎЉУ	29
Спí, сíне, спí	29
Бéре дéда крушке	30
Тéтка чúва Пéтка	32
КУП-КУП-КУП	34
ЛАЗИ БУБА	34
Гíли, гíли	34
Лáзи бúба, лáзи	34
Гúсе бáбе, гúсе дéде	35
Гúста шúма, рáвно пóље	37
Тáши, тáши тáнана	37
СÉЈЕ БУЛА БРАШНО	38
ЛЕСКÓВЕ ЗА ДРЕНÓВЕ	39
КЛÁСА, КЛÁСА	40
Клáса, клáса кóбила	40
Óпа-пá	42
ДÍДУ, ЛÍДУ	42
Дíду лíду, нéћу Вíду	42
Ој, Јовáне, голдовáне	44
Рéче бáба да ме жéне	45
Бáба и дéда	45
Седí бáба на столицу	45
Дéда плетé рукавицу	46

ЛÉГУБА	47
Брестóв прúт	47
Бршља́н, коза́ и ја́рац	47
Враба́ц и покровáц	47
Гúвно	48
Јáворов ја́рам	48
Јáре	48
Јéгуба	48
Лúк	48
Опáнци	48
Пéтар Злокотлокрп	49
Пéтар плетé плóт	49
Пра́се у Прóкушље	49
Престолонáследниковичевица	49
Сврáка	49
Ска́кавац	50
Три чáвчића	50
Тúре бúре ва́ља	50
Ус-крúче.....	50
Црна́ чипка	50
Ча́ј ис-чáшу	50
II део: САВДЕН ДАВДЕН	51
БРОЈÉЊЕ У ИГРУ	53
БАЈАЊЕ НА ВРЕ́МЕ	56
Па́дај, па́дај ки́шице	56
Прéстан, прéстан ки́шице	57
Магла́	60
Сла́нце	60
ВИ́ДИШ, ИЗБА́ЈЕШ	61
Ку́кавица	61
Невéска	61

ТРАЖИ, ВРАЖИ	62
Буба	62
Бубамара	62
Гуштер	64
Дуждѣвник	64
Кад се пуцају бұлке	65
ШІІШАНО ПРАСЕ	65
Їме	65
Плачко	66
Срдїто дѣте	66
Шаптáч	68
Шіішано прáсе	68
Шљапáч	70
ÓП-ТРОП, ПА ЗАКЛÓП	70
ЦАВТІ ТРН	71
Бульїна	71
Дївљи гóлуб	71
Кукумѣвка	71
Пїле у Врелó	71
Путпудáлька	71
Свраке и вране	72
Синїдар	72
Урулѣјка	72
Цавті трн (птіца)	73
Цицибáн	73
ЇГРА СА ЖИВІНУ	73
Мáчка	73
Невѣска	74
Петáл	74
Пуж	76
ЎЗ ÓБИЧАЈ	77

ЈА МУ КУПИМ ШУБАРУ	77
Дванаес сáти удáра	77
Ракија	77
Ој, сандáле	78
Тетин саплетин	78
КАД ПОЧНУ ДЕЦА ДА СЕ СЕЋАЈУ ЗА ОНОЈ	79
КАЗИВАЧИ О ДЕЧИЈЕМ ФОЛКЛОРУ	81
О дечијем фолклору	81
О појединим групама песама	81
О појединим песмама, по њиховим бројевима	88
Бројеви песама по казивачима и њиховим родним селима	91
Напомене	94
РЕЦЕНЗИЈЕ	95
др Биљана Сикимић:	
<i>Драгољуб Златковић: Дечији фолклор Запања и околине</i>	95
Јордана Марковић	
<i>Драгољуб Златковић: Дечији фолклор Запања и околине</i>	101
БЕЛЕШКА О АУТОРУ	105
ПРЕНУМЕРАНТИ	106

О ДЕЧИЈЕМ ФОЛКЛОРУ ИСТОЧНЕ И ЈУГОИСТОЧНЕ СРБИЈЕ

Целокупну усмену традиционалну културу пиротског краја, па и дечији фолклор, почео сам да бележим априла 1965. године. Интензивно бележење дечијег фолклора почињем 1999. године и то на подручју Пиротског округа, а касније настављам на све ширем простору: у околини Београдчика у северозападној Бугарској, која је у непосредном суседству општине Књажевац, бележим 2001. године, у старопланинском делу општине Књажевац 2003. године, а 2006–2009. године, у току неколико вишедневних заједничких истраживачких путовања са др Дејаном Крстићем, бележим у већем делу општине Књажевац и у јужном делу општине Зајечар, односно од села Ћуштице, Стањанца и Јаловик Извора на југу, до Лесковца, Леновца и Горње Беле Реке на северу. Године 2009. посебну пажњу посвећујем истраживању дечијег фолклора на подручју општине Бела Паланка, али и читавог подручја Пиротског округа, а августа 2018. године бележим у Горњем Дејану, општина Власотинце.

Са екипом Етнографског музеја из Београда учествовао сам у истраживању Запања у периоду 2018–2020. Сваке године проводили смо по једну седмицу на терену, а истраживање обичаја је било моја основна тема. Искористио сам прилику да притом бележим и дечији фолклор Запања. Тако сам проширио територију истражи-

вања дечијег фолклора и она сада обухвата широки простор на истоку од насеља Чупрене, Провужда и Стакевци у Бугарској, све до Горњег Дејана, Јарсеновца, Дуката и Гркиње на југоистоку Србије.

Анализом целокупне прикупљене теренске грађе уочава се велика сличност дечијег фолклора Тимока, Заглавка и Буцака са дечијим фолклором у Пиротском округу, али и са оним у околини Београдчика, непосредно са друге стране српско-бугарске границе. Дечији фолклор Запаља има одлике онога са подручја Беле Паланке и Лужнице. Бележим га у другој деценији 20. века, у време веома ослабљеног колективног памћења, у празним селима без деце, а мали број преосталих старијих особа непотпуно га се сећа. Права је срећа када се наиђе на старију жену која повремено у граду освежава сећање забављајући унучиће песмицама из свога детињства, па радо прихвати разговор.

Казивачи су најчешће старије жене одрасле у традиционалној култури, ређе старији мушкарци. Уз сваки пример бележим име и презиме казивача, годину и место његовог рођења, а код жена још и место удаје, уколико је оно утицало на њен фолклорни репертоар. На квалитет примера утичу интелигенција, креативност, памћење, старост и квалитет сећања казивача, као и мотивација, окружење у тренутку казивања и тренутно расположење, па се дешава да у истом селу различити казивачи, чак и један исти казивач, у различитим приликама дају прилично различите варијанте исте песме. Имајући у виду значај дечијег фолклора и његових преосталих фрагмената, бележио сам

сва понављања од села до села и од казивача до казивача. Такође, бележио сам и све коментаре који прате казивање једне или више песама. Тако сам настојао да ублажим негативан утицај случајности и наглог слабљења колективног памћења.

Од дечијег фолклора који сам забележио до 2002. године објавио сам две књиге: *Тулу лан булу лан* (Пирот 2002) представља збирку двестотак одабраних песама и намењена је деци пиротског краја, а *Дечији фолклор у пиротском крају* (Софија 2003) садржи целокупан дечији фолклор који сам до тада забележио на подручју југоисточне Србије. Песме за децу и дечије песме из Белопаланачког краја, оне које сам забележио 2009. године, објављене су 2010. године у часопису *Белопаланачки зборник* бр. 6. Песме које сам забележио на подручју Књажевца и Зајечара објавили су 2017. године Народни музеј Зајечар и Завичајно друштво Тимочана-Торлака из Минићева, и то у две књиге: *Тетка чува Петка* и *Песме за децу и дечије песме из Тимока, Заглавка и Буџака*. Припремио сам, али још нисам објавио, и записе са подручја Белоградчика у Бугарској, као и накнадне записе дечијег фолклора са подручја Пиротског округа.

У свим наведеним књигама, па и у овој, записи су рапоредени у целине које се надовезују једна на другу пратећи развој детета, а примери су акценатовани. Акценат је експираторни па је означено само његово место, а полуглас је обележен словом њ. Неке од песама, или њихове блиске варијанте, налазе се у две или неколико целина, јер у различитим приликама различито функционишу, а по-

негде се и другачије изводе. Уочава се непрекидан процес контаминације песама, њихово мешање, кидање и спајање, непрекидно прилагођавање прилици и степену развоја детета. Да бих олакшао коришћење књиге и скратио пут до података који се од овакве књиге очекују, сваку целину, па и оне најмање, најчешће насловљавам стихом песмице која се у њој налази и у оквиру сваке целине узбучавам све записе.

Испитивање развоја особина детета почиње одмах по његовом рођењу, а дечији фолклор је део тога. Језик околине, делом и преко дечијег фолклора, улази у памћење детета као део игре и утиче на формирање његовог речника, навика, карактера, односа према околини. У њему се налазе садржаји који упућују дете на сопствено тело, на пол и нагоне. Укућани дочекују свако новорођено дете милозвучним и сликовитим песмицама које непрекидно понављају док оно расте. Дете их радо преузима и понавља у игри, и уз њих и игру лако савладава матерњи говор, као и понашање које се од њега очекује или му се допушта. Звучни украси, слике, досетке, необични обрти у готово свакој песмици олакшавају њено запамћивање, преузимање и њено трајање. Храбра искорачења из крутог патријархалног система вредности преносе одрасли уз осмех на децу преко песама за децу, а поодраслој и разиграној деци допуштају и много више ласцивног и вулгарног у извођењу дечијих песама.

Извођење дечијег фолклора прате осмеси, нежност, додири и кликтаји, љубав, размена срца, задиркивање одраслих, поготово бабе и деде. Дете преузима песме

заједно са драгим звуцима и сликама драгих особа и жели да се све то понавља по много пута. Захваљујући мелодичности, сликовитости, игри речи, каткада и духовитости, оно их лако памти и радо преузима од својих укућана. Понеку нову песму донесу гости са веће или мање даљине, трговци, свештеници, учитељи, или особе из ширег окружења, рођаци, пастири, воденичари. Дете је на самом почетку драга играчка старих, који му преносе све своје наде и настоје да трају преко знања које унесу у његову главу. При извођењу песама за децу, пре свега успаванки и голицаљки, извођачи *опињавају* његов генетски потенцијал и настоје да га што више покрену, а дете да забаве, развеселе или умире. Песме га усмеравају у жељеном правцу, буде му дух и тело, охрабрују га и активирају његов идентитет у настајању. У току одрастања, када дете стане на своје ноге, изађе на улицу и почне да се укључује у дечије игре, оно је све гласније и пева дечије песме. Понавља или прекраја оно што је чуло, дрско понавља опscene садржаје, *кроји* песме, намеће своје жеље, диже буку. Смисао тако настале песмице, ако га има, само лабаво држи речи на окупу. Креација је сасвим слободна. Све је нестабилно: језик, акценат, ток *приче*. Памти се само мелодија игре низова речи, који се из понављања у понављање непрекидно мењају. А песмица је између поезије и прозе, од једне или неколико речи па до бескрајног низа, зависно од прилике и степена разиграности детета.

Свака песмица је непрекидно понављана не само кроз векове већ и у току свачијег одрастања у дому и у широј

околини. Остаци магијских формула налазе се у успаванкама, голицаљкама, дубаљкама, метеоролошким басмама, пригодницама, гатаљкама, па су неке из тих група песама у функционалном смислу заправо басме или њихови остаци. У различитим групама песама за децу уочава се доминација појединих самогласника, а донекле и сугласника. Анализирајући традиционалне дечије песме разних народа, наука треба да потражи одговор зашто се поједини гласови често понављају у једним, а други у другим врстама песама за децу и зашто многи *бесмислени* низови речи кроз векове преживљавају на огромном простору који покривају језички сродни народи.

Наше време карактерише убрзано заборављање традиције, па и дечијег фолклора. Савремена породица има најчешће само две генерације, мали број чланова у породици и мало деце. Преоптерећени и *убрзани* родитељи имају мало времена за игру са децом, модерне играчке не одговарају природи малог детета и деца су ускраћена за истински *додир душа* у току развоја и одрастања. Има много тога што савремени родитељи могу да науче од нашег традиционалног дечијег фолклора.

Књига *Дечији фолклор Запања и околине* садржи све записе које сам сачинио у периоду 2018-2020. у току три седмице теренског рада. Унео сам све записе, умањене за идентичне примере, укупно 401 пример. Идентичних је било врло мало: по две идентичне верзије у 18 случајева, по три у четири и по четири у два случаја. Књига је подељена у два дела. У првом делу су Песме за децу (*Céje bába bráshno*), а у другом Дечије песме (*Sávdén dávdén*).

Поштујући природу збирке и ослањајући се на сопствено искуство, донекле сам одступио од уобичајеног разврставања дечијег фолклора. Песме за децу подељене су у осам циклуса: 1. Успаванке (*Љуљу, љуљу*), 2. Купалке (*Кун-кун-кун*), 3. Голицаљке (*Лáзи буба*), 4. Нишалке (*Сéје буба брашно*), 5. Дубалке (*Лескове за дренаве*), 6. Цупалке (*Класа, класа*), 7. Залагалке (*Диду лиду*), 8. Брзалице (*Јегуба*). Дечије песме подељене су у једанаест циклуса: 1. Разбрајалице (*Бројéње у игру*), 2. Меторолошке басме (*Бáјáње на време*), 3. Пригоднице (*Видиш, избајеш*), 4. Гатаљке (*Тражи, вражи*), 5. Ругалице (*Шинано прáсе*), 6. Зарицаљке (*Он-трон, на заклон*), 7. Подражавање животињских гласова (*Цавти трн*), 8. Песме уз игру са животињама (*Игра са живину*), 9. Песме уз обичаје (*Уз обичај*), 10. Вербалне игре (*Јá му куним шубару*), 11. Опсцене дечије песме (*Кад децá почну да се сећају за онóј*). У поглављу Песме за децу недостају ређалице; било их је, каже један казивач, али их се више нико не сећа.

У оквиру сваког циклуса многе песме су обједињене у подгрупе, ако је то захтевала или допуштала њихова природа. Наслове, од највећих до најмањих група, узимам из самих песама. Све песме су на локалном говору, а мањим делом су мешавина дијалекатског и књижевног израза. Све се изговарају ритмички. Осим брзалица, разбрајалица и зарицаљки, све могу да се певају и имају специфичну и архаичну мелодију.

Све примедбе које сам чуо приликом записивања неке песме, унео сам на крају књиге у прилог *Казивачи о де-*

чијем фолклору и појединим песмама, а у прилогу *Бројеви песама по казивачима и њиховим родним селима* налазе се подаци о казивачима и песмама које сам од њих забележио.

Дечији фолклор и данас чува трагове митологије, историје, социјалних односа, народне педагогије, односа према природној средини, па се надам да ће ову књигу радо користити педагози, психолози, етнологи, фолклористи, социолози, лингвисти, истраживачи усмене књижевности.

Користим прилику да се захвалим Етнографском музеју из Београда, који ми је омогућио да обавим истраживања дечијег фолклора и обичаја Запаља, рецензенткињама др Биљани Сикимић и проф. др Јордани Марковић, за техничку припрему и дизајн корица ове књиге Горану Жикићу, за уређивању и организацију њеног објављивања др Дејану Крстићу, издавачима Огранку Вукове задужбине у Зајечару, Вуковој задужбини, Удружењу фолклориста Србије и Задужбинском друштву „Први српски станак” из Орашца, затим Графичко-издавачком друштву *Пи-прес* из Пирота за спонзорство, као и пренумерантима, чија се имена налазе на крају књиге.

О ИЗВОЂЕЊУ ПОЈЕДИНИХ ВРСТА ПЕСАМА

УСПАВАНКЕ

(Љуљу, љуљу)

Спí, сíне, спí. Љуљање, избор песме и њено тихо певање сасвим се усклађују са узрастом детета и његовим сном, због чега се понеки стихови понављају по два или три пута. Умилно се певају, изговарају и понављају речи и гласови који доприносе умиривању и спавању (*спí, пíле, мáма, тáта, нуна; ну-ну́, а-á, њ-б́*).

Бéре дéда кру́шке. Што је дете старије љуљање се појачава, а певушење успаванке слаби. У успаванку се уносе низови речи у ритму љуљања, пуни нежности и даривања, а понеке речи на крају стихова се пресецају на слоге и сваки њихов део добија посебан акценат (*Сú-зú, Зó-рú-ци́*).

Тéтка чу́ва Пéтка. Дете наставља да расте, има неколико месеци. Љуљање је јаче и приближава се клацкању и забави, а низови речи *причају* ритмичку шаљиву причу, коју прате слогови и речи које се понављају (*ну́на-ну́шка, лу́ла-лу́шка, љу́ља-љу́шка, бе́жи-бе́жи*). Дете се радује, учествује својим очима и покретима, учи матерњи језик, и тако, весело, заспи.

КУПАЉКЕ (Купала, купала)

Уочи купања и током купања мајка прати покрете детета и сопствене покрете, као и плјускање воде, посебним речима (*купала-купала, кун-кун, кун-кун-кун*). При том га благосиља и речима и различитим радњама брани од урока и болести.

ГОЛИЦАЉКЕ (Лази буба)

Гили, гили. Нежно голица дете кажипрстом и средњим прстом (и једне и друге руке), говорећи му само *гили-гили, гил-гил*, дуго, догод дете не прихвати игру.

Лази буба, лази. Када је дете одраслије или тражи игру, голицање се убрзава. Уз речи голицаљке *Лази буба*, која се понавља, прсти иду (од ногу) ка грлу или полном органу, при чему се њихово кретање често и изненада мења и прилагођава потребама детета за игром. А када прсти стигну до жељеног циља, голицаљка се завршава са *гил-гил-гил, гич-гич* или *гев-гев*.

Гусе бабе, гусе деде. Дете је већ способно да учествује у игри, која почиње тако што се наизменично постављене шаке детета и извођача хватају за кожу надланице, као да птица кљуца. Извођач почне да говори и понавља: *гусе баба, гусе деда, гусе-гусе, кео-кео, лет-лет*, и при том шири и подиже руке као да узлеће птица, уз причу о гускама које кљуцају и гракћу и које деда гони штапом а баба преслицом. На крају изненада прекида бујицу речи, заголица дете испод грла, па опет шакама подражава уз-

летање птице. Када веселост детета почне да опада одмах следи друга прикладна игра. Дете из игре у игру све вештије подражава извођача и све више учествује у њој.

Густа шума, равнo поље. Игра голицања главе детета почиње од косе и иде преко чела, обрва, очију, образа, носа, уста и браде, све до грла, где се завршава голицањем, а прати се песмом која сликовито и мелодично представља делове главе.

Тáши, тáши тáнана. Између надланица и тела извођач држи у усправном положају дете узраста око пет до шест месеци. Оно, уз његову помоћ, плескањем прати речи песмице, која је изузетно мелодична: свака реч се завршава на самогласник и има једнак број сугласника и самогласника, а сваки стих се завршава тросложном речју која се римује (*тáнана, мáрама, шећера, вéчера, дóнела, пóнела, дúшицу, дéцицу, вóдицу*). Ташаљка је у новије време најчешће преузета из школске читанке. У току извођења, обично се наводи име детета, коме се обећава поклон (свилена марама, коцка шећера). По покретима који је прате ташаљка је слична нишаљкама.

НИШАЉКЕ

(Сéје бúла брашно)

Нишаљке су намењене детету које има више од шест месеци. Мајка га држи својим надланицама у усправном положају, лагано га љуља као да сеје брашно и пева *Сéје баба брашно* или *Сéје бúла брашно*. Дете, у ритму песме, прати њене покрете љуљања и сејања, и цичи од радости. А у песми се каже да мајка, баба или тета при-

премају за њега кравајче од чистог белог брашна, а од непросејаног брашна, или од мекиња, нека једе сиротиња. Каткада, обично песмицом, задиркује деду или бабу како би у кругу укућана била што већа радост.

ДУБАЉКЕ

(Лескове за дренове)

Дете се хвата за ивицу кревета, за клупу или столицу, покушава да се усправи и да хода, а почиње и да разумева значење све већег броја речи.

Када прелази са пузања на стајање, храбре га нежним гласом: *Ајде-ајде, сине! Дојди-дојди секу! Јела ми, јела-јела-јела!* Када покушава да стоји, у дубалки или ван ње, храбре га: *Дуб-дуб-дуб! Дуби-дуби-дуби! Стој-стој-стој!* Када прави први корак кажу му: *Полако-полако-полако! Ходај-ходај-ходај! Врљи лескове за дренове!* А ако устане па падне, храбре га: *О, ништа, ништа, ајде поново!* И изводи се магијска радња, *крсти се земља*, како би дете, уз нежност и благослове, што пре проходило.

Шале се на рачун бабе или деде: *Дуб-дуб-дуб / Испадал бабе зуб!* како би и општом веселошћу охрабрили дете.

ЦУПАЉКЕ

(Класа, класа)

Извођач постави дете лицем према себи, стопала му стави на своја стопала, усправи га уз своја колена, а

може и да га стави тако да му седи на коленима. Затим почиње да га цупка у ритму песме коју му пева или рецитује и коју непрекидно понавља. Дете се потпуно предаје веселој игри, цичи од радости, већ је у стању да схвата речи песме и тражи од извођача да је понавља. Оно у свакој песми добија много ораха, а деда или баба добијају шупаљ орах, што је детету смешно.

ЗАЛАГАЉКЕ

(Диду-лиду)

Када дете плаче или досађује тражећи ово или оно, онда га забављају ритмичким и римованим веселим песмицама које *причају* нестварну *причу*, обично о пријатном породичном животу, коју је оно у стању да разуме као шалу (деда носи бабу на леђима, деда плете рукавицу). И раздрагано дете се укључује у казивање и певушење.

Диду-лиду, нечу Виду. Низ песмица, у којима су звук и слика сасвим срасли једно уз друго и стварају изванредну слику љубави и пожељног породичног живота.

Ој, Јовáne. Остаци двеју варијаната песмице *Ој, Јовáne, голдовáne*, присутне на широком простору југоисточне Србије, у којој су звук, ритам и шала важнији од смисла.

Баба и дéда. Шаљиве песмице на рачун бабе и деде у којима су они понашају детињасто, што увесељава дете.

Седи баба на столицу. Весела и идилична слика бабе и деде.

Деда плетé рукавицу. Детету невероватна, дуга прича о чудном деди који плетењем унапређује дом и његов углед.

РЕЂАЛИЦЕ

Ређалицама се проверавају памћење и говорне способности још увек малог детета и тако га подстичу на такмичење са децом и укућанима. У Запаљу нисам нашао ни један пример ређалице.

БРЗАЛИЦЕ

Брзалице траже већу вербалну вештину. Њихово извођење подстиче на такмичење у брзом изговарању, а честе грешке, које се при том јављају, изазивају буран смех и увесељавају и децу и одрасле. Многе брзалице наводе на опсцене грешке при изговарању.

РАЗБРАЈАЛИЦЕ

(Бројéње у игру)

При одбројавању, најчешће у игри жмурке, уз покрет десне руке која броји играче до десет, ређе краће или дуже, ритмички се изговарају кратке и најчешће сасвим непознате речи. Код неких, последња реч стиха сече се на слокове и настали делови добијају своје акценте. Ретке су оне које имају понеко зрнце смисла

и хумора. Заборављена реч из разбрајалице лако се замењује новом речју која се уклапа у ритам и не значи ништа. Код млађих генерација преовлађује бројање бројевима а не речима.

МЕТЕОРОЛОШКЕ БАСМЕ

(Бајање на време)

Баје се киши да престане или да почне да пада; магли, да се подигне; сунцу, да изађе из облака и да огреје озебле. То обично изводе деца, пастири, сама или у друштву.

ПРИГОДНИЦЕ

(Видиш, избјаш)

Када дете види голуба, млад месец, ласицу, прве ласте, изговори или испева одговарајућу песмицу, надајући се да ће то имати повољан утицај на њега и на његов дом.

ГАТАЉКЕ

(Тражи, вражи)

У песмама ове групе, које су по својој природи сличне пригодницама и метеоролошким басмама, моли се буба, или гуштер, да помогне да се пронађе изгубљени предмет, бубамара да покаже пут ка будућем брачном другу, зрна кукуруза да се претворе у кокице на врелом плеху.

ЗАРИЦАЉКЕ

(Óп-трóп, па заклóп).

Пред спавање, или у току оброка, или у другој прилици треба престати са причањем и ћеретањем. Тада одрасла особа, после узалудних опомена, зарекне децу, *заклóпи* их неком заклапаљком како би ућутала, што понекад помогне.

РУГАЛИЦЕ

(Шíшано прáсе)

Деца се у игри задиркују и надгорњавају, исмејавајући онога ко има лоше име, или је малог раста, или се бави недостојним послом, или је лоше ошишан, или је срдљив, или носи превелику и изношену одећу старије сестре или брата. Дешава се, ако претерају у ругању, да се потуку бранећи своје достојанство и част.

ПОДРАЖАВАЊЕ ЖИВОТИЊСКИХ ГЛАСОВА

(Цьвтí трн)

Деци је врло забавно да подражавају гласове птица и да *преводе* њихово значење, па постоје песмице за гласове грлице, гугутке, препелице, соје, малих птица певачица које певају у рано пролеће, али и за крекетање жаба, и чак за говор црквених звона.

ПЕСМЕ УЗ ИГРУ СА ЖИВОТИЊАМА

(Игра са живи́ну)

Када се дете игра са кокошком, петлом, мачком, попцем, пужћем, непрекидно понавља, каткада и *поправља*, једну исту песму догод му не досади.

БАСМЕ И ШАЛЕ УЗ ОБИЧАЈЕ

(Ўз обичај)

Ритмичке низове речи које чују у вези са празницима, или код обичајног прескакања ватре, или при увођењу роја у кошницу, деца непрекидно понављају и тако проширују свој репертоар за забављање.

ВЕРБАЛНЕ ИГРЕ

(При́чам ти при́чу)

Вербално такмичење и надгаламљивање користе већ одрасла деца: песмице о тетки и течи, о ракији, о сандалама, о азбуци (азбучним редом нанизане речи од А до Ш), извртање речи, *доградња* или *разградња* већ познатих песмица. Важно је бити бржи и досетљивији од осталих и све то изговарати врло брзо и без грешке.

ОПСЦЕНЕ ДЕЧИЈЕ ПЕСМЕ

(Кад почну деца да се сећају за онóј)

Децу поуче дечаци или момци да говоре или певуше било које опсцене песмице и да тиме изазивају одрасле.

ПРВИ ДЕО
СÉЈЕ БА́БА БРА́ШНО
(Песме за децу)

ЉЎЉУ, ЉЎЉУ
(Успаванке)

Спі, сіне, спі

1.

Лула-лули, (3)
Спі ми, піле, спі.

2.

Лули, лули, (3)
Спі ми, піле, спі.

3.

Лулу, лулу, (3)
Тата ти у тупавичку,
Мама ти у воденічку,
Че ти купе антеріку
И шаміку.

4.

Нуна-нуна. (3)

5.

Нуни-нуни, мајко,
Спі ми, спі, спі,
Нуни, нуни, нуни,
Тата на орање,
Мама на копање,

Дэда у воденіцу,
Мама на пазар
Купиће ти шићерче.

6.

Нуни-нуни-нуни. (3)

7.

Нуни-нуни, (3)
Нуни ми, нуни, (2)
Тата ти је на орање,
А мама ти је на копање,
Мама ти ће донесé крушке,
Тата ће ти донесé орашке,
Нуни ми, нуни. (2)

8.

Нуни-нуни-нуни,
Тата на орање,
Мама на копање,
Нуни-нуни-нуни.

9.

Нуни-нуни-нушке, (2)
Ну-ну. (3)

10.

Нуни-нуни,
Тата ти је на орање,

Мáма ти је на копање,
 Мáма ће ти донесé крушке,
 Тáта ће ти донесé орашке,
 Нúни ми, нúни,
 Нúни-нúни.

11.

Нúну-нú. (3)

12.

Нúну-нúну, нú. (3)

13.

Нúну-нú, нú,
 Лúлу-лú, лú.

.....

14.

Нúну-нúну, нúшке,
 Спí ми, пíле, спí,
 Тáта ми ти у воденицу,
 Мáма ми ти у тупавицу,
 Тáта че ти кúпи сýкњицу,
 Мáма че ти кúпи ципéлке,
 А-á, а-á, спí ми тí, спí.

15.

Нúну-нú, (3)
 Тáта на орање,
 Мáма на копање,

Че се шéтамо, (2)
 Нúну-нú. (3)

16.

Б-Б-Б, (3)
 Нúну-нú. (3)

17.

Б-Б-Б, Б-Б-Б
 Спí пилéнце, спí,
 Тáта ти је у воденичку,
 Мáма под воденичку,
 Спí пилéнце, спí
 Спí, па позинí
 Б-Б-Б, Б-Б-Б.

18.

Б-Б-Б, Б-Б-Б,
 Спí, пилéнце, спí,
 Тáта ти је у воденичку,
 Мáма под воденичку,
 Спí, пилéнце, спí,
 Б-Б-Б, Б-Б-Б.

Бéре дéда крушке

19.

.....
 Дéда бéре крушке,
 Па и дéци дáде,
 Да им се услáде.

20.

Лула, лула, лушке,
Бере дѣда крушке,
Па их дѣци даје,
Да се дѣца сладе.
Свакоме ће дати
Једну или две,
А теби све.

21.

Лула, лула лушке,
Дѣда бере крушке
Па их дѣци даје
Да им се усладе.

22.

Лулу-лулу, лушке,
Бере дѣда крушке,
Па их дѣци даје,
Да се дѣца сладе.

23.

Љуља, щуља, щушка,
Дѣда бере крушке,
Па их дѣци даје,
Кóме једну, кóме две,
А (Сáвети) све.

24.

Љуља, щуља, щушке,
Бере дѣда крушке,
Па их дѣци даје,
Да се дѣца сладе.

25.

Љуља, щуља, щушке,
Дѣда бере крушке.
.....

26.

Љуљу, щуљу, щушке,
Бере дѣда крушке,
Кóме једну, кóме две,
А (Сý-зѝ) све.

27.

Љуљу, щуљу, щушке,
Бере дѣда крушке,
Па ги дѣци даје,
Да се њѝма сладе.

28.

Љуљу, щуљу, щушке,
Бере дѣда крушке,
Па их дѣци даје,
Да се дѣца сладе.

29.

Љуљу, љуљу, љушке,
 Бэре дэда крушке,
 Па их дэци даде,
 Сваком јэдно-двэ,
 А за (*Тању*) свэ.

30.

Нуна-нуна, нушка,
 Бэре дэда крушке,
 Кóме јэдна, кóме двэ,
 А (*Зó-ри-ци*) свэ.

31.

Нуну-нуну, нушке,
 Бэре дэда крушке.
 Отуд идудэца,
 Изэла га мэца.

32.

Нуну-нуну, нушке,
 Бэре дэда крушке.
 Сваком ће дати
 Јэдно или двэ,
 На (*Анђелу*) свэ.

Тэтка чува Пэтка

33.

Лула, лула, лушка,
 На Морáву крушка,
 Туд ми сэди тэтка,
 Колáчиће плэска

34.

Лула, лула, лушка,
 На Морáву крушка,
 Туд ми сэди тэтка,
 Колáчиће плэска.
 Отуд иде мэчка
 Да удави Пэтка.
 – Бэжи, бэжи, мэчко,
 Не дирај ми Пэтка!

35.

Љуља, љуља, љушка,
 На Морáву крушка,
 Туд ми сэди тэтка,
 Па си љуља Пэтка.
 Отуд иде мэчка
 Да удави Пэтка.
 – Бэжи, бэжи, мечко,
 Не дирај ми Пэтка!

36.

Љуља, щуља, щушка,
На Морáву крушка,
Тú ми седи тетка,
Па си чува Пётка.
Зáлете се мéчка,
Па украде Пётка.

37.

Љуља, щуља, щушке,
На Морáву крушке,
Тú ми седи тетка,
Колáчиће плéска.
.....

38.

Љуљи, щуљи, щушке,
На Морáви крушке,
Тú ми седи тетка,
Колáчиће плéска.
.....

39.

Љуљу, щуљу, щушка,
На Морáву крушка,
Тú ми седи тетка,
Колáчиће плéска,
Па их дéци дáје,
Да се дéца слáде.

40.

Љуљу, щуљу, щушка,
На Морáву крушка,
Тú ми седи тетка,
Па ми нíше Пётка.

41.

Љуљу, щуљу, щушке,
На Морáву крушке,
Тú ми седи тетка,
Колáчиће плéска.
Свáкоме ће дáти
Јédан или двé,
А (*Тáмари*) свé.

42.

Нúна-нúна, нúшка,
На Морáву крушка,
Тú ми седи тетка,
Колáчићи плéска.
.....

43.

Нúну, нúну, нúшке,
Бéре тетка крушке,
Кóму ће дáти
Јédну или двé,
А (*Јасмíни*) свé.

КУП-КУП-КУП

(Купаљке)

44.

Куп-куп-куп. (3)

.....

45.

Куп-куп-купе, (2)
 Мама ће ми те окупе,
 Да будеш чисто и лепо.
 Куп-куп-куп. (3)

ЛАЗИ БУБА

(Голицаљке)

Гили-гили

46.

Гили-гили-гили,
 Гил-гил-гил.

47.

Гили-гили-гица. (3)

.....

Лáзи буба, лáзи

48.

Буба лáзи, нéшто тражи.

49.

Буба лáзи, нéшто тражи.
 Гили-гили. (3)

50.

Лáзи буба, ...

51.

Лáзи буба каракáта,
 Лáзи буба, нéшто тражи,
 Тражи мéсто да конáчи,
 Тражи (*пáцу*) да вечéра.
 Гили-гили гица.

52.

Лáзи буба каракáца,
 Тражи нéшто да вечéра.
 Гили, гили, гили.

53.

Лáзи буба, лáзи, лáзи,
 Лáзи буба, нéшто тражи.

.....

54.

Лáзи буба, лáзи,
 Лáзи, нéшто тражи.

.....

55.

Лази буба, лази,
Лази, лази, лази,
Лази, нешто тражи,
Тражи (*пацу*) да вече́ра.

56.

Лази буба,
лази-лази-лази,
Тражи негде да ноћу́је.

.....

Гил-гил-гил. (3)

57.

Лази буба, нешто тражи.

.....

58.

Лази буба, нешто тражи.
Гев-гев-гев. (3)

59.

Лази буба, нешто тражи.
Ги́ли-ги́ли. (3)

60.

Лази буба, нешто тражи.
Ги́ц-ги́ц-ги́ц. (3)

61.

Лази буба, тражи де́цу.
Ги́л-ги́л-ги́л. (3)

62.

Ци́бе
Ви́бе
На вери́ђе,
Ги́л-ги́л-ги́л.

Гуса ба́бе, гуса де́де

63.

Гев, гусо, гев,
Гев, гусо,
Гуса нешто тражи,
Гев-гев-гев.

64.

Гуса ба́ба,
Гуса де́да.

.....

65.

Гуса ба́ба,
Гуса де́да,
Ги́ли, ги́ли. (3)

66.

Гúса бáба,
 Гúса дéда,
 Гúску по шију,
 Гúска вíка кéо вéо,
 Кéо вéо, кéо вéо,
 Гíл-гíл-гíл. (2)

67.

Гúса бáба,
 Гúса дéда,
 Дéда за кукаљу,
 Бáба за кудéљу,
 Гúска рéче кéо,
 Гíли, гíли.

68.

Гúса бáба
 Гúса дéда!
 - Кудé сте
 Гусовáли?
 - Тáмо дóле
 Нíко пóље!
 Гíли-гíли. (3)

69.

Гúсе бáбе,
 Гúсе дéде.

70.

Гúсе бáбе,
 Гúсе дéде,
 Гíл-гíл-гíл. (3)

71.

Гúсе бáбе,
 Гúсе дéде,
 Дéда са кукаљу,
 Бáба са кудéљу,
 Гúс-гúс-гúс, (2)
 Ћíр-ћíр-ћíр. (2)

72.

Гúси бáба,
 Гúси дéда,
 Гíл-гíл-гíл.

73.

Гúси бáба,
 Гúси дéда,
 Дéда кукаљу,
 Бáба кудéљу,
 Гíли-гíли. (3)

74.

Гúсо дéца, гúси дéда,
 Лéт-лéт-лéт. (3)

75.
 Гúсу ба́ба,
 Гúсу де́да,
 Де́да с кука́љу,
 А ба́ба с куде́љу.

.....

76.
 Гúсу ба́ба, (2)
 Гúсу де́да, (2)
 Ђи́р-ђи́л. (3)

Гúста шúма, ра́вно поље

77.
 Гúста шúма,
 Ра́вно поље,
 Два́ изво́ра,
 Шмр́кало,
 Жва́кало,
 Тупа́нче,
 Гркља́нче,
 Ги́ле-ги́ле-ги́ле.

78.
 Гúста шúма,
 Ра́вно поље,
 Две́ топо́ле,

Два́ изво́ра,
 Жва́кало,
 Тропа́нче,
 Гркља́нче.

Та́ши, та́ши та́нана

79.
 Та́ши-та́ши та́на-на́
 И сви́лена ма́ра-ма́.
 У ма́рами ше́ће-ра́
 Да ми (*Дúда*) ве́че-ра́.

80.
 Та́ши, та́ши та́нана
 И сви́лена ма́рама.
 У ма́рами ше́ћера

81.
 Та́ши, та́ши та́нана
 И сви́лена ма́рама.
 У ма́рами ше́ћера
 Да ми (*Тања*) ве́чера.

82.
 Та́ши, та́ши та́нана,
 Пора́нила Го́рдана

И водицу донела
И чашицу понела.
.....

83.

Таши, таши танана,
Поранила Сузана
Да донесе водицу
Да нарани душицу
Да нарани дечицу.

СЕЈЕ БУЛА БРАШНО

(Нишаљке)

84.

Сеје баба брашно.
.....

85.

Сеје баба брашно,
Да меси кравáјче,
Па га дэци даје,
Да се дэца сладе.

86.

Сеје баба трице
Дэде за корице,
Док баба омеси
Дэда се обеси.

87.

Сеје баба брашно,
На Цигани трице,
На дэте кравáјче.

88.

Сеје баба брашно
Циганчету за кравáјче.

89.

Сеје була брашно.
.....

90.

Сеје була брашно,
А Циганка трице,
А Циганче плаче
За чисто кравáјче.

91.

Сеје була брашно,
А Циганка трице,
Циганчићи плачу
За бэлу погáчу.

92.

Сеје була брашно
За чисто кравáјче.

93.

Сéје бúла брашно
За чíсто кравáјче,
А Цíганче пла́че
За чíсто кравáјче.

94.

Сéје бúле брашно
За чíсто кравáјче,
Да их дéци дáје.
.....

95.

Сéје бúла брашно,
На Цíганку трíче,
На (*Јáгoду*) кравáјче.

96.

Сеје бúла брашно,
Трiце за у коли́це. (3)

ЛЕСКÓВЕ ЗА ДРЕНÓВЕ (Дубаљке)

97.

Бацај лескóву,
Узíмај дренóву! (3)
– О, нíшта, нíшта,
Áјде пóново! (2)

98.

Дóђи-дóђи-дóђи. (3)
Дóђи, дóђи (*сéку*). (2)
Дóђи, дóђи, дóђи. (2)

99.

Дúб, дúб, дúб,
Вр́љи лескóве,
Узми дренóве.

100.

Дúб-дúб-дúб, (3)
Испáл ба́бе зúб.
.....

101.

Дúби, дúби, дúби,
Вр́љај лескóво,
Узíмај дренóво.

102.

Дúби, дúби, дúби,
Испáле ба́би
Зúби.

103.

Сечém (*Сúзе*) стрá,
Крстим зéмљу.
Пола́ко, пола́ко, пола́ко, (2)

Сечém (Сúзе) стра́, (3)
 Пола́ко, пола́ко, пола́ко. (2)
 А́јде, ба́цај леско́ву,
 Узíмај дренóву.

104.
 Сто́ј-сто́ј-сто́ј,
 А́јде, си́не, пола́ко
 Хо́дај, хо́дај, хо́дај
 Са́м-са́м-са́м, (3)
 Ба́цај леско́вину,
 Узíмај дренóвину.

КЛА́СА, КЛА́СА
 (Цупа́љке)

Кла́са, кла́са, ко́била

105.
 Кла́с-кла́с,
 Ко́би-ла́с!

106.
 Кла́с, кла́с, кобила́с

107.
 Кла́са, кла́са, ко́била

И он шупа́љ дупа́љ.
 И у њéг се вра́на
 Насра́ла.

108.
 Кла́са, кла́са, ко́била,
 На пу́та се ождребíла.
 По́дајте вој се́нце
 Да подо́ји ждрéпче,
 Да отíде у Ла́се,
 Да обе́ре ора́се,
 Ко́ме ка́па, ко́ме ша́ка,
 А (*Јордане*) пу́на вре́ћа,
 А де́де једáн
 Шупу́љ, дупу́љ.

109.
 Кла́са, кла́са, ко́била
 На пу́ту се ождребíла

110.
 Кла́са, кла́са, кобила́са

111.
 Кла́са, кла́са, кобила́са,
 Ко́била се ождребíла.

112.

Клása, клása, кобилása,
 Кобíла се ождребíла,
 Дáјте јој сéнце
 Да наráни ждрéпче,
 Да íде у Влási,
 Да донéсе ораси,
 Кóме јédан, кóме двá,
 А на унúче пún цáк.

113.

Клása, клása, кобилása,
 Кобíла се ождребíла,
 Мóмка ударíла

114.

Клása, клása, кóби-лása,
 На путá се óждре-бíла,
 Пóдајте вој сéнце,
 Да подóји ждрéпче,
 Да отíде у Лáсе,
 Да донéсе орасе,
 Комú кáпа,
 Комú шáка,
 А (Алeксе) пúна врéћа.

115.

Клása, клása, кóби-лása,
 На путá се óждре-бíла,

Пóдајте вој сéнце,
 Да подóји ждрéпче,
 Да отíде у Лáсе,
 Да донéсе орасе,
 Кóму кáпа,
 Кóму шáка,

А (Алeксе) шúпаљ, дúпаљ,
 И у њéг се врána насрála.

116.

Клása, клása кобилása,
 На пúту се ождребáса,
 Клáса-сá, клáса-сá,
 Клáса-сá.

117.

Клása, клása, кобилása,
 На пúту се ождребíла,
 Дáјте вој сéнце
 Да нахрáни ждрeбéнце

118.

Клása, клása, кобилása,
 На пúту се ождребíла,
 Дáјте вој сéнце
 И рúмено вíнце,

Да донесе ораси,
 Кóме један, кóме два,
 А за (Тању) свé.

119.

Клáса, клáса, кобилáса,
 Óждреби се кобíла,
 Дáјте вој сéнце
 Да добíје млéкце,
 Да подóји ждрéпче.

120.

Клáсе-клáсе, кобилáсе,
 Гíл-гíл-гíл.

121.

Клáсе, клáсе, кобилáсе,
 Тáтко ти је на орање,
 Мајка ти је на копање. (3)

122.

Кúп-кúп-кúп

123.

Клáси, клáси, кóби-лáси

124.

Клáси, клáси, кобилáси

Óпа-пá

125.

Опа-пá,
 Па неká
 И девојче
 И-áпа,
 Онó рече
 Срамотá.

126.

Óпа-пá. (3)

ДÍДУ, ЛÍДУ
 (Залагаљке)

Дíду лíду, нећу Вíду

127.

Дíду-лíду (3).

128.

Дíду лíду, дíду,
 Воли дéда Вíду.

129.

Дíду-лíду, (2)
Дíду лíду,
Нéћу Вíду,
Óћу Кагу

.....

130.

Дíду-лíду,
Нéћу Вíду,
Óћу Кагу,
Да гу вóдим
На појáту.

131.

Дíду лíду,
Нéћу Вíду,
Óћу Кагу,
Да гу вóдим
На појáту,
Да гу мáло
Грíцкам,
Да гу мáло
Прцкам.

132.

Дíду лíду, (2)
Нéћу Вíду,
Óћу Кагу,
Да је вóдим
На појáту.

133.

Дíду лíду,
Нéћу Вíду,
Óћу Кагу,
Да ју вóдим
На појáту,
Мóж ће нéшто
Да рабóтимо.

134.

Дíду лíду,
Нéћу Вíду,
Óћу Кагу,
Да ме вóди
На појáту

.....

135.

Дíду лíду,
Нéћу Вíду,
Óћу Кагу,
Да ми íде
На појáту

.....

136.

Дíду лíду, (2)
Нéћу Вíду, (2)
Óћу Кагу,
Да ми пéва

На поја́ту,
Да ми се́ре
На лопáту.

137.
Дíду лíду, (2)
Нећу Вíду,
Óћу Кáту,
Да ми седí
На поја́ту.

138.
Дíду лíду,
Нећу Вíду,
Óћу Кáту,
Да у вóдим
На поја́ту.

139.
Дíду лíду,
Нечу Вíду,
Óчу Кáту,
Да ме вóди
На поја́ту.

140.
Дíду лíду,
Нечу Вíду,
Óчу Кáту,

Да ми се́ре
На поја́ту.

141.
Дíду лíду,
Нечу Вíду,
Óчу Кáту
На поја́ту,
Да ми рíне
Са лопáту.

Ој, Јовáне, голдовáне

142.
Ој, Јовáне,
Голдовáне,
Гóл до ме́не,
Гóл до те́бе

.....

143.
Ој, Јовáне,
Кордувáне,
Свí су ко́њи
Копитáри

.....

Рече баба да ме жене

144.

Диду-лиду, диду-лиду. (3)

145.

Рече баба да ме жене,
Диду-лиду, ди.

Баба и деда

146.

Ѐде деда низ долине,
Носи бабу на грбину.
.....

147.

Ѐде деда низ долину,
Носи бабу на грбину.
.....

148.

Ѐде деда низ долину,
Носи бабу на грбину.
– Јаој, бабо (2)
Свѣ што рмам
Свѣ ти дадо.

149.

Ѐде деда низ долину,
Носи бабу на грбину.
Саплѣте се од купину,
Паде баба у долину.

150.

Ѐде деда низ падину
Носи бабу на грбину.
Соплѣте се на копину,
Ѐби бабу на мешину.

151.

Стари деда траву коси
А баба му рѹчак носи.
.....

Седи баба на столицу

152.

Седи баба на столицу
И плетѣ рукавицу.
.....

153.

Седи баба на столицу,
Па си плетѣ рукавицу,
А деда вој траву коси,
А баба му воду носи.

154.

Седí ба́ба на столи́чку,
Па си плетé рукави́цу
.....

Де́да плетé рукави́цу

155.

Седí де́да на столи́цу,
Па си плетé рукави́цу
.....

156.

Седí де́да на столи́цу,
Па си плетé рукави́цу
.....

– Да си гре́јем дечи́цу!

157.

Седí де́да на столи́цу,
Па си плетé рукави́цу.
– Шта́ ће те́би рукави́ца?
– Да убéрем два́ жи́ра!
– Шта́ ће те́би два́ жи́ра?
– Да ухра́ним две сви́њице!
.....

158.

Седí де́да на столи́цу
Па си плетé рукави́цу.

– Шћé ти, де́до, рукави́ца?
– Да си бе́рем жи́рак!

159.

Седí де́да на столи́цу,
Па си плетé рукави́цу.
– Шћé ти, де́до, рукави́ца?
– Да си бе́рем жи́рови́нке!
– Шћé ти, де́до, жи́рови́нке?
– Да си бе́рем дево́јке!
– Шћé ти, де́до, дево́јке?
–
– Треба́ју ми три́ го́ста!
.....

160.

Се́де де́да на столи́че,
Па си плетé рукави́це.
– Шта́ ће ти, де́до,
рукави́це?
– Да си

161.

Седí де́да на столи́чку.
Па си плетé рукави́чку.
.....
– Шта́ ће те́би рукави́ца?
.....

162.

Седи́ дѣда на столи́чку,
Па си плетѣ рукави́чку.

– Штá ће ти, дѣдо,
рукави́чка?

- Да набѣрем два́ жи́ра!
– Штá ће те́бе два́ жи́ра?
– Да на́раним два́ ве́пра?
– Штá ће ти, дѣдо, два́
ве́пра?
– Да на́раним два́ го́ста!

ЈЕГУБА (Брзалице)

Брестов прут

163.

Испод пút
И над пút
Брестов прút.

Под пút
И над пút
Брестов прút.

Бришљан, коза́ и ја́рац

164.

Брсти бршљан
Брцка ко́за

Јáрац ја́рколи
Вóза.

Враба́ц и покровáц

165.

Враба́ц пролетѣ
Кроз попов покровáц
И пронесе иглú
И кона́ц.

166.

Проврл се враба́ц
Крз попов покровы́ц
И пронел иглú
И конь́ц.

167.

Пролетѣ враба́ц
Па пронесе иглú
И цврѣн кона́ц.

168.

Пролетѣ враба́ц
Под попов покровáц
И пронесе
Ален кона́ц.

169.

Пронесе враба́ц
Иглú и кона́ц

Кроз нóв попóв
Покрoвáц.

Гúмно

170.
Гúмно плетé плóт. (3)

Јáворов јáрам

171.
Јáворов јáрам,
Јáворова рáлица,
А рáло
Дрво
Јáворово. (3)

Јáре

172.
Јáре је пролајáло
И залајáло. (3)

Јéгуба

173.
Јéгуба под пúт,
Јéгуба над пúт,
Јéгуба низ пúт. (3)

174.

Под пúт је гúба
.....

175.

Под пúт јéгуба
.....

176.

Под пúт јéгуба
Над пúт јéгуба
.....

Лúк

177.

Нáш лúк
Љúт лúк
.....

178.

Садíла мóма
Лúк
На боклúк. (3)

Опáнци

179.

Раскиселише ли ти се
Опáнци? (3)

Пётар Злокотлокрп

180.

Пётар Злокотлокрп
Крпи котлѐ
У пóтоку
Куд Злокотлокрпове
Кýће.

Пётар плетѐ плóт

181.

Пётар плетѐ плóт.
– Плѐти, Пётре, плóт,
Потпрѝ, Пётре, плóт.

182.

Пётар плетѐ плóт,
По трѝ прýта преплѝта

.....

183.

Пётар плетѐ плóт,
По трѝ прýта преплѝта.
– Плѐти, Пётре, плóт.

Прáсе у Прóкупље

184.

Бѝо сам
У Прóкупље,

Купѝ прáсе
У Прóкупље,
Јѐо сам га
У Прóкупље.

185.

Купѝ прáсе
У Прóкупље,
Провѐдо га
Кроз Прóкупље. (3)

Престолонáследнико- вичевица

186.

Престолонáследнико-
вичевица (3)

Сврáка

187.

Сврáка сврáка
На двá крака
Скрáка. (3)

188.

Сврáка сврáка
Скрáка
На двá крака. (3)

Скакавац

189.

Јадан сам ти
 Кúкавац,
 Ујéде ме
 Скакавац
 На злó мéсто,
 За пáлац.

Три чáвчића

190.

Три чáвчића
 На чúnчићу
 Пí-јú-чú. (3)

Туре буре ваља

191.

Туре буре ваља,
 Бúла буре тéра.
 Нити Туре буре ваља,
 Нити бúла буре тéра.

192.

Туре буре ваља
 Буре се тркаља. (3)

193.

Туре буре ваља,
 Буре Туре гура.
 Нити Туре буре ваља,
 Нити буре Туре гура.

Ус-крúче

194.

Ус-крúче,
 Нис-крúче. (3)

Црна чíпка

195.

Белá чíпка
 Црна чíпка. (3)

196.

Црна чíпка
 Белá чíпка.

Чáј ис-чáшу

197.

Чíча срче
 Чáј ис-чáшу. (3)

ДРУГИ ДЕО
САВДЕН
ДАВДЕН
(Дечије песме)

БРОЈЕЊЕ У ИГРУ
(Разбрајалице)

198.

Ѓн

Чѓн

Чѓра

Пѓн,

Чѓра

Ѓпе,

Грѓзеш

Дѓпе.

199.

Ѓлем

Бѓлем

Бембелѓше,

Тѓшљар

Кѓћу

Тѓшљарѓше,

Ѓкус

Пѓкус

Препардѓс,

Ѓкмен

Дѓкмен

Зѓлена јѓбука.

200.

Ѓн

Мѓн

Чѓра

Пѓн,

Чѓра

Ѓпе,

Грѓзеш

Дѓпе.

201.

Ѓнте

Пѓнтеке

Бѓнда свѓра,

Мѓне фѓзер

Фѓзетѓра,

Па ме пѓта

Шѓта ми фѓли,

Мѓни фѓли

Тѓбош мѓли.

У тѓбошу мѓла сѓка,

То је прѓва

Апотѓка.

202.

Ѓнци

Мѓнци

До камѓнци

.....

203.

Ѓнци

Мѓнци

На камѓнци

.....

204.
 Ёнци
 Мёнци
 На камёнци,
 Туна има
 Дванајес
 Дёнци,
 Ђн
 Чан
 Чара
 Ўпе,
 Грízеш
 Дúпе.

205.
 Ёнци
 Мёнци
 На камёнци,
 Туна има
 Двё детёнци,
 Ён пín
 Чара пín,
 Кáра ўпе,
 Грízеш
 Дúпе.

206.
 Ёци
 Пёци
 Пёц,
 Јá сам мáли
 Зёц,
 А ти мáла
 Прёпелица,
 Ёци
 Пёци
 Пёц.

207.
 Јёдан
 Двá
 Трí
 Чётири
 Пёт
 Шёст
 Сёдам
 Ќсам
 Дёвет
 Дёсет,
 Изáшао бёли
 Мёсец
 И њёгова сёстра
 Дáница,
 Мáјка им је
 Крáљица.

208.
 Јѐнци
 Мѐнци
 На камѐнци

 Катѐн бѐје
 У вистѐн,
 Држ се, Лѐко,
 За кавтѐн.

209.
 Јѐдан
 Двѐ
 Трѐ
 Чѐтири
 Пѐт
 Шѐст
 Сѐдам
 Óсам
 Дѐвет
 Дѐсет.

210.
 Јѐдан
 Двѐ
 Трѐ
 Чѐтири
 Пѐт

Шѐст
 Сѐдам
 Óсам
 Дѐвет
 Дѐсет,
 Изѐшао
 Бѐли
 Мѐсец

211.
 Једнóла
 Двóла
 Трóла,
 Чивѐло
 Пáле
 Шáле,
 Сáвден
 Дáвден
 Дрвѐн,
 Дрклес.

212.
 Једнóло
 Двóло
 Трóло,
 Чивѐло
 Пáло
 Шáло.

213.
 Једно́ло
 Дво́ло
 Тро́ло,
 Чиви́ло
 Па́ло
 Ша́ло,
 Седе́ль
 Деде́ль
 Др́вен,
 Дркља́с.

214.
 Једно́ло
 Дво́ло
 Тро́ло,
 Ша́ле
 Па́ле
 Ша́дрм
 Да́дрм,
 Дрмчеле
 Ко́кос,
 Пр́дне ти
 Под но́с.

215.
 О́дила
 До́дила

216.
 Пр́ви
 Дру́ги
 Тре́ћи
 Четв́рти
 Пе́ти
 Ше́сти
 Се́дми
 О́сми
 Деве́ти
 Десе́ти.

БАЈАЊЕ НА ВРЕ́МЕ (Метеоролошке басме)

Па́дај, па́дај ки́шице

217.
 Па́дај, па́дај, ки́шице,
 Да намо́криш зе́мљице,
 Да нам ро́ди пше́ница
 И зе́лена тра́вица.

218.
 Па́дај, па́дај, ки́шице,
 Ма́јка ти се мо́леше,
 Две́ дете́ти до́јеше:
 Једно́ Ста́нко,
 Једно́ Преврта́нко.

219.

Падај, падај, кишице,
Само немој на пућу,
Јер је (*Љиља*)
У лётњем капућу.

***Прэстан, прэстан
кишице***

220.

.....
Две детэти дојеше
.....

221.

Прэстај, прэстај, кишице,
Мајка ти се мólеше,
На језеро стојеше,
Двэ детэти дојеше:
Једно каже Вучко
Друго каже Сучко.
Сучете кóнце
Да крпимо нéбо,
Да не пада кiша,
Да не мóкри лјуди
С позлаћени груди.

222.

Прэстан, прэстан, кишице,
Мајка ти се мólеше,

На двá брéга стојеше,
Двá детéта дојеше:
Једán Вучко,
Други Сучко.
Да закрпе нéбо,
Да не пада кiша.

223.

Прэстан, прэстан, кишице,
Мајка ти се мólеше,
На двá брéга стојеше,
Двэ детéта дојеше:
Једно Вучко,
Једно Сучко.
– Сучи, Сучко, врце
Да крпимо нéбо,
Да не пада кiша.

224.

Прэстан, прэстан, кишице,
Мајка ти се мólеше,
На двá брéга стојеше,
Двэ детэти дојеше:
Једán Вучко,
Други Сучко.
Вучко вуче,
Сучко суче,
Да закрпе нéбо
Да не пада кiша.

225.

Прэстан, прэстан, кiшице,
 Мајка ти се мoлеше,
 На два брeга стoјеше,
 Двe детeти дoјеше:
 Једнo бeше Вучкo,
 Дрyгo бeше Сучкo.
 Да сучeмo кoрe,
 Да крпимo нeбo,
 Да прeстaнe кiшa.

226.

Прэстан, прэстан, кiшице,
 Мајка ти се мoлеше,
 На два брeга стoјеше,
 Двe детeти дoјеше:
 Једнo.....
 Дрyгo.....

227.

Прэстан, прэстан, кiшице,
 Мајка ти се мoлеше,
 На два брeга стoјеше,
 Двe детeти дoјеше:
 Једнo има Вучкo,
 Дрyгo има Сучкo.
 Да сучeмo врцe,

Да крпимo нeбo,
 Да не пaдa кiшa.

228.

Прэстан, прэстан, кiшице,
 Мајка ти се мoлеше,
 На два брeга стoјеше,
 Двe детeти дoјеше:
 Једнo име Брaнкo,
 Дрyгo Превртaнкo.
 Превртaј се нeбo
 Да не пaдa кiшa.

229.

Прэстан, прэстан, кiшице,
 Мајка ти се мoлеше,
 На два брeга стoјеше,
 Двe детeти дoјеше:
 Једнo име Вучкo,
 Дрyгo име Сучкo.
 Да сучeмo кoрe,
 Да крпимo нeбo,
 Да не пaдa кiшa
 У Ациске бaрe,
 Ација се кaрa
 За пoлa динaрa.

230.

Прэстан, прэстан, кішице,
Мајка ти се мólеше,
На два брэга стóјеше,
Двэ детéти дóјеше:

Једно Стáнко,
Једно Превртáнко.
Превр́ни се нéбо
Као чíсто срéбро.

231.

Прэстан, прэстан, кішице,
Мајка ти се мólеше,
На јéзеро стóјеше,
Два ко́ња по́јеше,
Двэ детéти дóјеше:

Једно Вúчко,
Једно Сúчко.
Сúчите врце
Да кр́пимо нéбо,
Да не вр́не кіша,
Да не ўмре Мíша.

232.

Прэстан, прэстан, кішице,
Мајка ти се мólеше,
На јéзеро стóјеше,
Двэ детéти дóјеше:

Једно Стáнко,
Дру́го Превртáнко.
Превр́ни се нéбо,
Да преста́не кіша.

233.

Прэстан, прэстан, кішице,
Мајка ти се мólеше,
На јéзеру стóјеше,
Двэ детéта дóјеше:
Једно íме Јáнко,
Дру́го íме Брáнко.
Превр́ни се нéбо.

234.

Прэстан, прэстан, кішице,
Мајка ти се мólеше,
На јéзеру стóјеше,
Двэ детéти дóјеше:
Једно Стáнко,
Дру́го Превртáнко.

235.

Прэстан, прэстан, кішице,
Мајка ти се мólеше,
На јéзеру стóјеше,
Двэ детéти дóјеше:
Једно Стáнко,

Дру́го Превртáнко.
Превр́ни се небо
Ка́о чи́сто сребро.

236.

Прéстан, прéстан, ки́шице,
Ма́ти ти се мо́леше.
Двé детéти до́јеше:
Једно́ Стáнко,
А дру́го Престáнко.

237.

Прéстан, прéстан, ки́шице,
Ма́ти ти се мо́леше,
На јéзеру сто́јеше,
Две детéти до́јеше:
Једно́ Ра́нко,
Дру́го Превртáнко.
Превр́ни се не́бо
Ка́о и ме́д и ма́сло.

238.

Прéстан, прéстан, хи́шице,
Ма́јка ти се мо́леше,
Двé детéти до́јеше,
Једно́ Стáнко,
Једно́ Превртáнко.
.....

Магlá

239.

Бéж, бéж, ма́гло,
Оту́д íду Ту́рци
Сас големí кúрци.
Че те сечу́,
Че те печу́,
Че те носе
На ши́љи ко́лци.

Слáнце

240.

Грéј, грéј, сунце,
На́ ти зр́нце.
Грéј јо́ш,
На́ ти гро́ш.

241.

Грéј ми, сунце,
На́ ти зр́нце.
Грéј јо́ш,
На́ ти гро́ш.

242.

Грéј, слáнце,
На́ ти зр́нце.
Грéј јо́ш,
На́ ти јо́ш.

243.

Грeј, сунце,
На ти зрнце.
Грeј још,
На ти грoш.

244.

Огрeј, Бoже, Бoже, (2)
Да се стoплимо,
Свe смо мoкре.

245.

Огрeј, огрeј, сланце,
На ти зрнце.

246.

Огрeј, слнце,
На ти зрнце.
Огрeј још,
На ти грoш.

247.

Огрeј слунце,
На ти зрнце.
Огрeј још,
На ти грoш.

248.

Огрeј, слнце,
На ти зрнце.

Огрeј још,
На ти грoш.

249.

Огрeј, сунце,
Ево ти грoш.
Ако нeма сунце,
Измрзoсмо.

ВИДИШ, ИЗБАЈЕШ (Пригоднице)

Кўкавица

250.

Кўкавица кўка,
Мeне је мўка.

251.

Кўкавица кўка
На зелeну бўку.
Дaј, Бoже, лeто
Да кўсамо млeко.

Невeска

252.

Невeске, невeске,
Дoђи у наш aмбар,

Мишеви ти прéте
Кóжу че ти сцéпе.

253.

Невéске, невéске,
Погáнци ти прéте
Дá ће дá ти
Све кóжу
Исцéпе.

ТРА́ЖИ, ВРА́ЖИ

(Гатаљке)

Бúба

254.

Бúбо, бúбо,
Пока́жи ми
Где́ сам га
Изгуби́л.
Ако га на́ђем,
Те де́лимо.

255.

Бúбо, бúбо,
Пока́жи ми пúт
Где́ ћу се
Оже́ним.

256.

Ла́зи бúба
Бубáница.
Ла́зи, ла́зи
Бúбо
.....

257.

Ла́зи бúба карака́ца
.....

258.

Лéти, лéти, бúбо,
Ка́жи ми, бúбо, пúт
Дé-ч се уда́м.

259.

Тра́жи, бúбо, (3)
Тра́жи, тра́жи, тра́жи.
Што на́ђемо,
Да де́лимо.

Бубамáра

260.

Бубамáро, (2)
Ка́жи ми
Где́ сам изгуби́о
(Нóж).

261.

Бубамáро, (2)
Кáжи ми
Гдé ћу да се
Удáм.

262.

Бубамáро, (2)
Кáжи ми
Гдé ћу се
Ожéним.

263.

Бубамáро, (2)
Кáжи ми
Гдé ћу се
Удáм.

264.

Бубамáро, (3)
Кáжи ми (2)
Каквó ми трéбе.
Кáжи ми
Кудé је.

265.

Бубамáро, (2)
Кáжи ми (2)
У којé ћу селó
Да се удáм.

266.

Бубамáро, (2)
Лет-лét, лет-лét
У шарéни свét.
Видели се нíсмо
Још од Првог мáја
Јá и чíка Пáја.

267.

Бубамáро, (2)
Лет-лét
У ширóки свét,
Донéси ми пíсмо,
Видели се нíсмо
Још од Првог мáја
Јá и чíка Пáја.

268.

Бубамáро, (2)
Лет-лét
У ширóки свét.
Којé ћу девојче
У којé селó
Да ўзем.

269.

Бубамáро, (2)
Лет-лét
У ширóки свét.

Ода́вно се
 Нисмо ви́дли

270.

Бубама́ро, (2)
 Што на́ђемо,
 Да де́лимо.

271.

Ле́ти, бубама́ро,
 На́јди ми
 Момче́.

Гу́штер

272.

Гу́штере, па́штере,
 Што на́јдемо,
 Да де́лимо:
 Ово́ј те́бе,
 Ово́ј ме́не.

273.

Гу́штере, шу́штере,
 Пока́жи ми где́ ми је.
 Што на́јдемо,
 Че де́лимо.

274.

Шу́штере, гу́штере, (3)
 Ка́жи ми где́ ми је (2)
 (Но́ж).

Дужде́вник

275.

Даждевња́че, (2)
 Пре́ђи ми преко ру́ку,
 Да ле́по пи́шем.

276.

Дежде́внику, (2)
 Пре́ђи преко моју́ ру́ку,
 Уба́во да плетём,
 Уба́во да везём.

277.

Дужде́внице, (2)
 Пре́јди ми преко ру́ку,
 Уба́во да везём.

278.

Дужде́вња́че, (2)
 Пре́јди ми преко ру́ку,
 Уба́во да везём,
 Уба́во да плетём.

Кад се нуцају бұлке

279.

Пўкни, бұлке,
До таван,
Чэка ми те
Готован.

280.

Пўкни, бұлке,
До таванче,
Чэка ми те
Готованче.

281.

Пўкни, бұлке,
Кóлко мóш,
Кáo Тўрчин
Колапóш.

ШЫШАНО ПРА́СЕ

(Ругалице)

Йме

282.

Никóла
Нóс у дўпе
Забóја.

283.

Пэра, Пэра,
Кўчку тэра
.....

284.

Пэра, Пэра,
Перишан,
Врља дўпе
На нишан,
Па га гађа
Капетан
Са црвэни
Петлицан.

285.

Пэра, Пэра,
Перишан,
Тэра гўске
На нишан
.....

286.

Пэра, Пэра,
Перушан,
Дигал дўпе
На нишан.

Пла́чко

287.

Ѓјде, ајде,
 Ајде, пижа, бабо,
 Пижа, бабо,
 Ајде, ајде.

288.

Пла́чко пла́че, (2)
 Ете га (3).

Срдíто дéте

289.

Дíду лíду гајде,
 Кудé ће га најде?
 Под крíву кру́шу,
 Гађаће га с пушку.

290.

Дíду лíду гајде,
 Кудé ће га најде?
 Понад крíву кру́шу,
 Да разби́је њушку.

291.

Дíли-дíли гајде,
 Кудé ће га најде?

Под крíву кру́шку,
 Да му вади
 Ду́шку.

292.

Срдíто дéте

 Под крíву кру́шу,
 Да му вади ду́шу.

293.

Срдíто дéте

 Стíгни га, по́пе,
 Надúј му дúпе.

294.

Срдíто дéте
 Низ бúку бега.
 Стíгни га, по́пе,

295.

Срдíто дéте
 Низ бúку бега.
 Стíгни га, по́пе,
 Надúј му гаће.

296.

Срдíто дéте,
Низ бúку бéга.
Стíгни га, пóпе,
Надúј му дúпе
.....

297.

Срдíто дéте
Низ бúку бéга.
Стíгни га, пóпе,
Надúј му дúпе,
Коћúрско ћúпе.

298.

Срдíто дéте,
Низ бúку бéга.
Стíгни га, пóпе,
Надúј му дúпе
Ко цíганско
Ћúпе.

299.

Срдíто дéте
Низ пóље бéга.
Стíгни га, пóпе,
Надúј му дúпе
Ко цíганско ћúпе.

300.

Срдíто дéте
Уз бúку бéге.
Стíгни га, пóпе,
Дај му парíцу
Да си кúпи
Огрлицу.

301.

Срдíто дéте
Уз бúку бéга.
Стíгни га, пóпе,
Надúј му дúпе.

302.

Срдíто дéте
Уз бúку бéга.
Стíгни га, пóпе,
Напни му дúпе
Ко коћúрско чúпе.

303.

Срдíто дéте,
Штó га не зовéте?
– Мí смо га звáли,
Шéћер смо му дáли.
Óно се лúти,
Тражи шéћер жúти!

304.
 Срђља
 Прдља
 Прђеја,
 Бог га
 Мрзеја,
 Па му даја
 Кљунџу,
 Да ишчачка
 Гузицу.

Шаптач

305.
 Кој шапће,
 Говна лапће.

306.
 Куј шапка,
 Гомна лапка.

307.
 Куј шапће,
 Говна лапће.

Шишано прасе

308.
 Ошишано прасе
 По ливаде пасе.

Баба га мами,
 Баба га рани.

309.
 Ошишано прасе
 По ливаду пасе.
 Жене га маме,
 С говна га ране.

310.
 Ошишано прасе
 Траву пасе.
 Мајка га мами,
 С говна га рани.

311.
 Стрижено прасе
 По ливаду пасе.
 Баба га мами,
 С говна га рани.

312.
 Стрижено прасе
 По ливаду пасе.
 Стигни га, попе,
 Надуж му дупе
 Ко турско ћупе.

313.

Стрижено прáсе
По поље пáсе.
Бáба га мáми,
С гóвна га рáни.

314.

Шíшано прáсе
По дéл пáсе.
Бáба га мáми,
С гóвна га рáни.

315.

Шíшано прáсе
По дéл пáсе.
Бáба га мáми,
С тráву га рáни.

316.

Шíшано прáсе
По ливáде пáсе.
Бáба га мáми,
С гóвна га рáни.

317.

Шíшано прáсе
По ливáде пáсе.
Бáба га мáми,
С лáјна га рáни.

318.

Шíшано прáсе
По ливáду пáсе,
Бáба га мáми
.....

319.

Шíшано прáсе
По ливáду пáсе.
Жéне га мáме,
С гóвна га рáне.

320.

Шíшано прáсе
По ливáду пáсе.
Мáма га мáми,
Да га нахрáни.

321.

Шíшано прáсе
По ливáду пáсе.
Мáма га мáми,
С вóду га пóји
Да се угóји.

322.

Шíшано прáсе
По ливáду пáсе.
Мáма га мáми,
С гóвна га рáни.

323.
Шíшано прáсе
По ливáду пáсе.
Мáма га тéра,
Под кúћу вечéра.

324.
Шíшано прáсе
Пó-пута пáсе.
Мáма га мáми,
С гóвна га рáни.

Шљапáч

325.
Кој шљапа,
Гóвна лапа.

ÓП ТРÓП, ПА ЗАКЛÓП (Зарицаљке)

326.
Кóm се вíде бéли зúби,
Бáбу у дúпе да пољúби.

327.
Óп-заклóp,
Да не прíча
Нíкој.

Кóј прíча,
Че изедé
Говнó.

328.
Óп-заклóp,
Да не прíча
Нíкој.
Кóј прíча,
Че изедé
Орá.

329.
Óп-заклóp,
Кóј проговóри
.....

330.
Óп-заклóp,
Кóј продúма,
Свé олúма,
И од кúче,
И од мáче.

331.
Óп-склóp,
Кóј проговóри,
Да поједé
.....

332.
 Оп, те заклоп,
 Кóј продума,
 Свѣ олу́ма.

333.
 Снѣла кóка
 Пѣт јајета.
 Ко зине,
 Ђе и гу́не.

ЦАВТЉ ТРЊ
 (Подражавање
 животињских гласова)

Буљина

334.
 Бúлу, бú-лу (3)

Дивљи гóлуб

335.
 Купíл чíча
 Козú.
 Чíча музѣ,
 Стрíна кúва,

Деца́ кúсу,
 А мѣне не да́ву.

Кукумѣвка

336.
 Човѣк-човѣк,
 човѣк-човѣк (3)

Пíле у Врелó

337.
 Óхо-хó, (3)
 Олáди дúшу (3).

Путпудáља

338.
 Пúт-пúру,
 Пúт пúру
 Дúћ.

339.
 Пúћ-пурућ, (3)
 Зрѣло жíто (3).

Свра́ке и вра́не

340.

Свра́ке, вра́не,
Кео-кео (3).

Сини́дар

341.

Нећеш, сине,
Треба да се ради
За лебац.

342.

Сип-сип-сип, (3)
Ће пада киша.

343.

Цавти трн, (3)

344.

Цавти трн (3)

.....

345.

Цавти трн,
Голем дан,
Мала ноћ.

346.

Цавти трн,
Голем дан,
Малечко
Кравајче.

347.

Цвџти трн,
Голем дан.

348.

Цвџти трн,
Голем дџн
За малечко
Кравајче.

349.

Цвџти трн,
Голем дџн,
Малечък комат.

Урулејка

350.

Урулејка:
Ўру-лу, ў! (3)
– Урулејка
Чудна звџрка,
Ѓли ме дави,
Ѓли ме остави.

351.

Урулџка:
– Урулú, бáјко, (3)
Áјде да рíпамо
У вúну!

**Цавтí трн
(птíица)**

352.

Цавтí трн,
Голém дán,
.....

353.

Цáвти трн,
Голém дán,
Мáли комáт.

Цицибáн

354.

Лéби се сýг, (3)
Сýг-сýг сýг
Лéби се сýг! (3)
Áко, áко, áко,
И јá ћу! (3)

ЀГРА СА ЖИВЀНУ

(Уз игру са животињама)

Мáчка

355.

– Гдé си бíла, мáцо?
– У гóсте код пóпа!
– А штá си рáдила?
– Прáла сам тањíре!
– А штá си дóбила?
– Кáшику по глáви!

356.

Мáцо, мáцо,
Лáже ли (*Мíра*)?

357.

– Мóри, мáцо,
Каракáцо,
Набедíл те
Чорбацíја
Појéла си
Врчву мáсло!
– Јá га несýм
Ни видéла,
А кáмо ли
Па íљес!

Невеска

358.

Невѣске, невѣске,
Їди у мѳј пѳдрум,
Їма погѳнци.

359.

Невѣске, невѣске,
Погѳнци ти прѣте
Дѳ ђе да ти свѣ
Кѳжу исцѣпе.

Петѳл

360.

Кукурѳгу, пѣтле,
Донѣси ми мѣтле.

361.

Кукурѳгу, пѣтле,
Набѣри ми мѣтле,
Мѳја мѳти лѳда,
Пѳјела ти мѳда.

362.

Кукурѳгу, пѣтле,
Не гѳзи ми мѣтле,

Мѳја мѳти лѳда,
Бѳциђе се с гѳда,
Рѳзбиђе ти мѳда.

363.

Кукурѳгу, пѣтле,
Не гѳзи ми мѣтле,
Мѳја мѳти лѳда,
Пѳјешђе ти мѳда.

364.

Кукурѳгу, пѣтле,
Не гѳзи ми мѣтле,
Мѳја мѳти лѳда,
ђе ти стрѳши мѳда.

365.

Кукурѳгу, пѣтле,
Не гѳзи ми мѣтле,
Мѳја мѳти лѳда,
Че ти слѳми мѳда.

366.

Кукурѳгу, пѣтле,
Не зѳби ми мѣтле
.....

367.

Кукурѳгу, пѣтле,
Не зѳби ми мѣтле,

Мóја бáба лúда,
Бáциће се с грúда,
Рáзбиће ти мúда.

368.

Кукурíгу, пéтле,
Не зóби ми мéтле,
Мóја бáба лúда,
Рáзбиће ти мúда.

369.

Кукурíгу, пéтле,
Не зóби ми мéтле,
Мóја мáјка лúда,
Че ти разбíје мúда.

370.

Кукурíгу, пéтле,
Не зóби ми мéтле,
Мóја мáјка лúда,
Поједéш ми мúда.

371.

Кукурíгу, пéтле,
Не зóби ми мéтле,
Мóја мáјка лúда,
Рáзбиће ти мúда.

372.

Кукурíгу, пéтле,
Не зóби ми мéтле,
Мóја мáти лúда,
Те те удáри по мúда.

373.

Кукурíгу, пéтле,
Не зóби ми мéтле,
Мóја мáти лúда,
Те ти отсечé мúда.

374.

Кукурíгу, пéтле,
Не лóми ми мéтле,
Мóја мáјка лúда,
Те се бáци с грúдву,
Те ти излóми мúда.

375.

Кукурíгу, пéтле,
Не лóми ми мéтле,
Мóја мáјка лúда,
Че ти слóми мúда.

376.

Кукурíгу, пéтле,
Не лóми ми мéтле,
Мóја мáти лúда,

Ће се ба́ци с гру́да
Да ти сло́ми му́да.

377.

Кукури́гу, পেঁгле,
Не мрси ми ме́тле,
Тво́ја ма́јка лу́да,
Па ми ра́зби му́да.

Пу́ж

378.

Пу́ж-му́ж, (2)
Пу́шти ро́гове.

379.

Пу́же,
Му́же,
Пу́шти
Ба́бе
Ро́г.

380.

Пу́же, пу́же,
Пу́шти ба́бе
Ро́гове.

381.

Пу́жи му́ж, (2)
Пу́шти ро́гови.

382.

Пу́жи, му́жи,
Иза́ба́ци ба́би
Ро́г.

383.

Пу́жи, му́жи,
Пу́сти ба́бе ро́гове.
Ако не́ћеш
Пу́стити,
Ја ћу те́бе
У́бити.

384.

Пу́жи,
Му́жи,
Пу́шти
Ба́бе
Ро́г.

385.

Пу́жи-му́жи, (2)
Пу́шти ба́бе
Ро́гови.

386.

Пу́жи, му́жи,
Пу́шти ро́га
До Бо́га

.....

387.
 Пу́жи,
 Му́жи,
 Пу́шти
 Ро́говí.

УЗ ОБИЧАЈ

388.
 Варва́ра ва́ри,
 Бокса́ва бо́кса,
 Свети-Нико́ла
 Ку́са.

389.
 Ма́т, бу́бо, ма́т,
 А́јде до́ма, бу́бо,
 А́јде у ку́ћицу,
 Еве́ ки́ша
 Еве́ гра́д,
 Ѐ́де ки́ша,
 Ѐ́де невре́ме.
 А́јд у ку́ћицу, бу́бо,
 Ма́т-ма́т-ма́т (3).

**ЈА МУ КУ́ПИМ
 ШУ́БАРУ**
 (Вербалне игре)

Два́наес са́ти у́дара

390.
 Два́наес са́ти у́дара,
 Ста́ница се о́твара.
 У ста́ници ни́ко не́ма,
 Са́мо је́дан по́па дре́ма.
 А́јмо, по́пе, на́поље,
 Да ви́димо ка́ко је,
 Ка́ко на́ша сна́ша
 Љу́би кочија́ша.
 Кочија́ш се за́носи,
 Не́ће ка́пу да но́си.
 Ја́ му ку́пим шу́бару,
 Он је ба́ци у ба́ру.
 Ја́ му ку́пим ша́јку,
 Он ми псу́је ма́јку.

Раки́ја

391.
 Раки́јице, ра́ко,
 Ја́ те во́лим ја́ко.
 Ја́ те́бе у рње́,
 А ти́ ме́н
 У трње́.

Ој, сандále

392.

Ој, сандále,
Пу́сте ви оста́ле.

Ој, сандále,
Пу́сте га оста́ле,
И ви ни́сте га́зду
Ни има́ле.

Тетѝн саплетѝн

393.

Ој, тетѝне,
Саплетѝне,
Саплéти тéтку,
Па у рéку.

394.

Ој, тетѝне,
Саплетѝне,
Са́пни тéтку,
Па у рéку.

395.

Ој, тетѝне,
Саплетѝне,
Са́пни тéтку,
Па у рéку
Пља́с-пљу́с.

Ајд у на́с,
Да једе́мо
Ва́рен кла́с.

396.

Света-Пéтка
Тéтка,
Тетѝн саплетѝн,
Саплéти тéтку
У рéку.

397.

Тетѝн саплетѝн
Со́плéте тéтку,
Па у рéку,
Пља́с-пља́с.
До́ђи код на́с
Да ти даде́м
Ва́рен кла́с.

398.

Тетѝн со́плетѝн
Со́плетé тéтку,
Па па́дне
У со́пéтку.

399.

Тéтка саплéтка,
Тетѝн саплетѝн
Сьплé тéтку,
Па у рéку.

**КАД ДЕЦА ПОЧНУ ДА
СЕ СЕЋАЈУ ЗА ОНОЈ**
(Опсцене дечије песме)

400.

Јебáл баћа пупунћа
На вр кúћа на сламћа,
Не се чу́ди што га је јебáја
Но се чу́ди за шта се држáја.

401.

Óпса, óпса, óпса-са,
Јá девојку сопасá.
Онá вéли пá,
А јá вéлим
Срамотá.

КАЗИВАЧИ О ДЕЧИЈЕМ ФОЛКЛОРУ И ПОЈЕДИНИМ ПЕСМАМА

О дечијем фолклору

На унуку од сина, Тамару, свѣ, сви ораси у пѣсму. Она је нас волѣла више него оца и мајку. Причам јој приче, успављујем је, а она каже: – Бабо, причај ми још! (Љубица Златковић, 1947, Марина Кутина, Семче).

Одавна сам певала унуку. Фала бѣгу, свачије нек цвѣта, па и наше. (Роксанда Петковић, 1937, Велики Крчимир, Мали Крчимир).

Онѣ вечѣрају, ја детѣ глѣдам. Несмѣ имали врѣме. (Николета Митић, 1929, Сопотница).

О појединим групама песама

Успаванке

Успаванке су највише на *ну'-ну'-ну'*, којѣ се стално понавља (Зорица Миладиновић, 1943, Горњи Дејан).

Бајем му док не заспи (Павуна Станковић, 1939, Гркиња).

Нишам детѣ, успавља се. Ако ђдма не заспи чѣшкам га иза љвета. А понѣкад се сѣмо успѣва. Нишам га љуљала (Радмила Алексић, 1936, Нишка Бања).

Нишам детѣ, успавка се (Ружица Нешић, 1948, Ступница).

Турим му изнутрину од свињу кад заспи. Ако плаче, иза ўвета га пипам, ако га туј заболи. Лушкам га с ногу и предем. И заспи (Роксанда Петковић, 1937, Велики Крчмир, Мали Крчмир).

Дали види? Машем му изнад очи и оно прати руку. Дали чује? Ако се окрене кад му говорим, чује. (Љубица Златковић, 1947, Мали Крчмир, Семче).

Купаљке

Јаје у воду кад се купа, жуманце се разбије, и тако до четрдесет дана. Певам му све док плаче. До четрџес дана плаче (Љубица Златковић, 1947, Мали Крчмир, Семче).

Голицаљке

Голицање од ноге почнемо. Гилица га *гили-гили-гица!* Нема *лит-лит!* Пълни орган се не дира. За мушко кажемо: *тражи плицу да вечера!* А за женско кажемо: *тражи плицу да вечера!* Їграмо му се с ноге, с руке, али да и ударамо једну од другу и да говоримо: *Биле се, караље се,* није било (Љубица Златковић, 1947, Мали Крчмир, Семче).

Голицају га по руке, по груди. Љубе му пълни орган (Драгица Петковић, 1953, Марина Кутина, Мали Крчмир).

Било је кад се играмо, и мало повеће исто. Кад је мало припорасло, тој се играмо (Ружица Нешић, 1948, Ступница).

То радимо кад да прохода (Маргита Миљковић, 1950, Малча, Ниш, Доње Драговље).

Мало је било пјесмице уз голицање (Зорица Миладиновић, 1943, Горњи Дејан).

Дубаљке

Измицаш му играчку, а оно покушава по тебе. Ја вревим: – *Сечем (Сузе) стрá / Крстим земљу!* И оно полако, полако, за мене се држи. Сабирамо столице, ел оно заване столицу (Љубица Златковић, 1947, Мали Крчимир, Семче).

Тој кад проходајује. Туриш га у собу без дубаљку и тој кажеш. Ако падне, кажеш: – *О, ништа, ништа, ајде поново!* (Љубица Миљковић, 1948, Мали Вртоп, Доње Драговље).

Цупаљке

Тој га цупкамо кад се уцврстило, десет месеца (Љубица Миљковић, 1948, Мали Вртоп, Доње Драговље).

Нема пјесмице које прате цупкање, а иначе цупкају дете (Зорица Миладиновић, 1943, Горњи Дејан).

Клас, клас / Кобилас... Говориш само ти кад се играш с њега (Драгољуб Стојановић, 1933, Горњи Душник).

Залагаљке

Излажем га нешто, дете да се радује (Љиљана Миљковић, 1944, Гацин Хан).

Ређалице

Ређалице су биле, али сам заборавила како њду (Видосава Јовановић, 1933, Равна Дубрава, Велики Крчимир).

Брзалице

За брзалице сам само чула да је било (Зорица Миладиновић, 1943, Горњи Дејан).

Изговара се брзо и понавља се док се не погреша (Живојин Петковић, 1942, Мали Крчимир).

Брзо и много пута, до грешке (Новица Јованчић, 1948, Гркиња).

Разбрајалице

Бројимо се када играмо пирке, титре (Верица Вукадиновић, 1956, Горњи Дејан).

Чула сам и за бројање с речи (Зорица Миладиновић, 1943, Горњи Дејан).

До двајес бројеви за игру, разбрајање (Владимир Станковић, 1937, Горње Власе).

Бројање у игру: само бројевима (Живорад Митић, 1946, Гаџин Хан).

Бројимо се бројевима, а не речима (Новица Јованчић, 1948, Гркиња).

Метеоролошке басме

Пéву, пéву, и кíша престáне (Роксанда Петковић, 1937, Велики Крчимир, Мали Крчимир).

Пригоднице

За неvéскињу нéма вревéње, нéма бајање (Риста Митић, 1942, Гркиња).

Гатаљке

Прекрсти нá-очи и баје: *Лáзи буба каракáца!* (Гордана Митић, 1942, Доњи Барбеш, Горње Влаसे).

Кад изгубиш нéшто, плјунеш на рúку, пресечéш, и где одлетí плјувáчка тáмо тражиш. То урадим и кад није прíсутна бубамáра (Ранђеловић Верица, 1930, Доње Драговље).

Чепрљам где сам га изгубíл, и ако га нáђем, кáжем да ћемо да дéлимо са бубамáру (Зоран Нешић, 1951, Ступница).

Кúкавице пóчну рáно, па стáви у úста нéшто да не изгубиш нéшто. А пупуња́к: стáви у úста нéшто да ти душá не смрдí. Кукумéвка: човéк, човéк! Дошла на кúћу на оцáк. И ма́јка умрé (Драгица Јанковић, 1955, Чечина, Дољевац).

Кúкавица да те не завíка, не ваља. Ако úзме зáлок лéб кад се дíгне, нéма ништа. Пазí да га не завíка пíле. Пупуња́к ако те завíка, цéлу гóдину душá ће ти

смрди. Грлица ако га завика, губи за годину дана све, а ако узме залок леб, нема ништа штета. Сваки пази да га не завика пиле (Роксанда Петковић, 1937, Велики Крчимир, Мали Крчимир).

Кад кукавица трéба да кука, поједи парче леба да те не закука. Неје добро ако те закука (Лепосава Поповић, 1931, Велики Крчимир).

Ругалице

Били смо сиромáшни. Носила сам од постару сестру вутáру, па ме деца зову попадија. Подвијем вутáру, па излэзем на бину и рецитујем. (Роксанда Петковић, 1937, Велики Крчимир, Мали Крчимир).

Носи се ко попадија, ако је све у дугачко, па у зовемо попадија. Ако је дрпава, кажемо: – Ѐде ко Циганка! (Мирјана Живковић, 1950, Доње Драговље).

Ругалице нема код нас. У туђо селó ни ме ко дира ни кога дирам (Зоран Нешић, 1951, Ступница).

Зарицаљке

Тóј кад лэгнемо, деца, па не мóж да зáспимо, па кажемо: – *Ај да се заклóтимо!* Али кóј не мóже да исћутí, он се огласи. И смејемо му се (Љубица Златковић, 1947, Мали Крчимир, Велики Крчимир).

Зарицаљке не знам (Владислав Јанковић, 1934, Горњи Душник).

Зарицаљке нису биле (Николета Митић, 1929, Сопотница).

Подражавање животињских гласова

Цавтí трн, тој смо говорíли на деца. (Лепосава Поповић, 1931, Велики Крчимир).

Цáвти трн пéву сítни, мáли, одмíлбога да и слúшаш. Пéву до Петрóвдан. Од Петрóвдан нíшта не пéву. Нáду се до Петрóвдан Бóг че се скíне да и помóгне. Али óн не силáзи и онí не пéву вíше. Кúкавица кúка до Вíдовдан и вíше не, а излáзи у Блáговести кад се чíсте ливáде (Роксанда Петковић, 1937, Велики Крчимир, Мали Крчимир).

Ўвек се подсећам да ўзем трóшку, да ме не закúка кúкавица. Пу́павац да те не запúпа, да не запупавéјеш. Грлица ако те загрка че загркавéјеш (Мирослав Ранђеловић, 1935).

Сóјка зна четрнаест језика (Новица Јованчић, 1948, Гркиња).

Сóјка зна четрдéсет језика. Буљíна: *бу́лу бу́-лу!* Зачу́ла сам, ал не мóгу тáчно да кáжем (Верица Ранђеловић, 1930, Доње Драговље).

Свраке, врáne: *кéo, кéo!* (Зоран Нешић, 1951, Ступница).

Човíкало кад вíка, пíле тој вíка. И понéкој ўмре (Драгић Николић, 1932, Ступница).

Чувíкало кад се јáвља, кíша ће пáсти (Владимир Петровић, 1963, Габровац, Ниш).

Песме уз игру са животињама

Женá коjá оће да напράj да мýж нéма сáстав са женý, узме рóг од пýжа с макáзе. И тóј тýри у кáву мýжу да нéма сáстав (Живојин Петковић, 1942, Мали Крчимир).

Песме уз обичаје

Деца, у íгру, пéвамо свé што чýјемо или штó нам кáжу пóстари, а нáјвише кад мóле за кíшу (Николета Митић, 1929, Сопотница).

Вербалне игре

Тетíн саплетíн: нé знам, нíсам нíкад чýо (Владислав Јанковић, 1934, Горњи Душник).

Кад почну деца да се сећају за оној

Ўче нас пóстара деца или чýјемо од стáри, а мí још не знамо за стíд и вичéмо, пéвамо, родíтељи се лýте, а по-нéки се смејý. (Томислав Манојловић, 1933, Прва Кутина).

О појединим песмама, по њиховим бројевима

5. Шéћерче је коцка шéћера.

48. Кáд је мáло припорáсло: *Лáзи бýба, нéшто трáжи!*

51. Ѐли, ако је жéнско: *Трáжи рíпче да вечéра.*

56. И љуби му пólни óрган.
63. *Гéв, гýсо, гéв* /... Пóлни óрган се не дíра.
73. Голицам га по рúке, по грúди.
98. Já сам научíла нáшу Дрáгицу да проóди.
116. Не знáм дáље.
151. Скувáла бáба тíкве, занéла се у плéтење, и у тíкве се детé изгорíло.
208. Рáзбрајање је само брóјевима, а не рéчима.
217. Тóј појéмо кад пóчне да пáда кíша, а појéмо га и кадá íдемо дóдоле.
229. Ацíја бíо у Првој Кúтини, Ёминова Кутíна се звáла. Ацíске бáре су у Првој Кутíни поред рéке. Бíо Ёминов хán, па се Кутíна звáла Ёминов Хán. Кáже се: *Íдемо у Ёминову Кутíну!*
254. Кад нéшто изгúбим, чепрљам гдé сам га изгубíл, тóј врéвим, и ако га нáђем вéрујем да ми је бúба помóгла.
256. И кад одлетí, покáже...
264. И кудé одлетí, тý је.
274. Рúке крсте, шáље. Прво се плýне, па пресечé.
277. Све íсто кáжемо за дуждévника: да везém, или да плетém, или да ткáм, или да пíшем.
287. Пíздри кад плаче. Сáмо му такó вéсело вíкнем.
298. У селó Коћúр су лончáри.

314: А ако најде постар човек, ми обрнемо: *с траву га рани!*

323. Мисли се на гóвна.

327. Ако најђе старји, кажемо: –*Че изедé ора!*

334. Пéва дивљи голуб.

335. Дошла на кућу на оцак и тој поје. И мајка умре.

336. Тако пéва пиле у наше Врелó.

338. Она означава жíто.

341. Синíдер пéва *Цвџтí трн*: –*Нећеш, сíне, трéба да се рáди за лéбац!*

342. Пéва синíдар. Он је као врабац са жу́та крила. Или жутунáјка.

343. Тој смо говорíли, деца́.

345. Чíни ми се да тој пéва синíдар.

349. Пéва синíдар.

335. У плáнину, у Црно бучје, чул урулéјку, па се уплаши́л, па тури́л торба́к на гла́ву да у не слу́ша. Вртопац на тај брeг: –*Урулу́, бајко, ајде да рíнамо у ву́ну!* Тако им се смејéмо.

352. Пти́ца цвџтí трн, тако́ је зовéмо, тој пéва.

357. *Иљес*: óће да каже изéла.

388. Варвára: Ку́ва се јéло, ста́ви се пасу́љ рáзличит и рáзличито зрневље. Нíје се ишло у Варвáру. А тој смо

понавља́ли, деца́: *Варва́ра ва́ри / Бокса́ва бо́кса / Свети-Нико́ла ку́са!*

389. Када́ се ски́да ро́ј, да у́ђе у ко́шницу. Вага́ње ро́ј.

391. При́чамо све́ што зна́мо, у и́гру.

398. Сопе́тка је пу́на ко́рпа, ко́ја се о Заду́шнице но́си на гла́ву.

БРОЈЕВИ ПЕСАМА ПО КАЗИВАЧИМА И ЊИХОВИМ РОДНИМ СЕЛИМА

Бабичко: Јелена Николић, 1937, Доњи Барбеш (138).

Велики Вртоп: Будимка Цветановић, 1935, Шебет (357).

Велики Крчимир: Драган Ђорђевић, 1947 (103); Лепосава Поповић, 1931 (53, 54, 137, 142, 147, 153, 156, 234, 235, 242, 296, 343, 344, 365); Срдан Јовановић, 1930 (17, 18, 67, 93, 114, 115, 180, 191, 206, 207, 272, 279, 280, 299, 206, 307, 355, 401).

Гаџин Хан: Вукајло Миљковић, 1944 (75, 294, 316, 325, 327, 341, 368); Љиљана Миљковић, 1944 (4, 42, 73, 87, 124, 134, 150, 175, 219, 224, 243, 290, 309, 344, 370); Савка Ђорђевић, 1929 (23, 46, 62, 99, 110, 222, 293, 308, 378); Живорад Митић, 1946 (129, 147, 159, 200, 225, 296, 319, 373); Светлана Милошевић, 1950 (50, 135, 144, 383).

Горња Купиновица: Бранка Стојковић, 1939, Јарсеновац (8, 38, 59, 92, 123, 155, 202, 242, 311, 386, 388).

Горње Власе: Благојка Станојевић, 1937 (84, 132, 224, 248, 393); Владимир Станковић, 1937 (102).

Горњи Дејан: Верица Вукадиновић, 1956 (27, 74, 102, 203, 300, 301, 348, 361); Добринка Стојчић, 1952 (9, 27, 44, 62, 81, 101, 238, 241, 251, 271, 301, 323, 348, 361, 382, 398); Зорица Миладиновић, 1943 (46, 100, 217, 238, 243, 375).

Горњи Душник: Владислав Јанковић, 1934 (110, 132, 157, 175, 187, 295, 305, 313); Драгољуб Стојановић, 1933 (105); Милутин Голубовић, 1936 (336).

Гркиња: Павуна (1939) и Благоје (1935) Станковић (40, 57, 76, 91, 121, 137, 147, 232, 262, 298, 316, 325, 380); Новица Јованчић, 1948 (12, 22, 185, 208, 282, 283, 285, 317, 352, 354, 366).

Доње Драговље: Верица (1930) и Мирослав (1935) Ранђеловић (64, 139, 151, 176, 188, 198, 228, 260, 333, 344, 367); Љубица Миљковић, 1947, (15, 26, 61, 71, 77, 79, 86, 98, 116, 125, 129, 236, 252, 261, 273); Мирјана Живковић, 1950 (267, 284).

Доњи Барбеш: Гордана Митић, 1942, Горње Власе (106, 256, 257, 331).

Дукат: Јела (1946) и Света (1944) Стаменовић (10, 35, 57, 66, 179, 186, 192, 212, 231, 263, 269, 398, 304, 318, 326, 333, 374, 395).

Јарсеновац: Војислав Стојковић, 1937 (233, 239); Јаворка Милошевић, 1944 (65, 177, 231, 247, 292, 346).

Копривница: Живадинка Миладиновић, 1937 (43, 226).

Краставче: Светлана Станојевић, 1955 (111, 131, 167, 204, 370).

Липовица: Негослава Петровић, 1944 (32, 58, 63, 122).

Мали Вртоп: Љубица Миљковић, 1948, Доње Драговље (5, 29, 39, 57, 67, 78, 90, 93, 118, 132, 146, 154, 165, 182, 201, 291, 310, 329, 362, 384).

Мали Крчимир: Живојин Петковић, 1942, (110, 169, 170, 237, 284, 321, 349, 334, 350, 376, 379, 397); Љубица Златковић, 1947, Семче (11, 14, 20, 41, 45, 51, 58, 66, 80, 82, 88, 100, 103, 128, 161, 163, 167, 205, 209, 214, 215, 217, 253, 265, 267, 269, 277, 288, 302, 303, 314, 315, 330, 334, 338, 342, 345, 351, 377, 380); Роксанда Петковић, 1937, (13, 19, 25, 37, 92, 151, 262, 264, 286, 301, 322, 353, 369, 379, 387, 396, 399); Анђелко Петковић, 1998 (75, 140, 164, 166, 171, 172, 174, 183, 187, 189, 190, 197, 268, 273, 264, 289, 312, 332, 358, 372).

Малча (Ниш): Маргита Миљковић, 1950, Доње Драговље (52, 184, 200, 338, 346).

Марина Кутина: Драгица Петковић, 1953, Мали Крчимир (2, 3, 50, 69, 83, 113, 125, 142, 202, 203, 314, 385); Светлана Марковић, 1969 (140, 230, 253).

Нишка Бања: Бранко Алексић, 1958 (389).

Ново Село (заплањско): Славица Здравковић, 1950, Дукат (31).

Прва Кутина: Томислав Манојловић, 1933 (33, 54, 73, 145, 168, 202, 193, 196, 213, 229, 263, 260, 294, 363, 390, 400).

Равна Дубрава: Јовановић Видосава, 1933, Велики Крчимир (36, 108, 127, 183).

Семче: Љубица Поповић, 1933, Велики Крчимир (85, 112); Томислав Златковић, 1947 (143, 148, 149, 199, 245).

Сопотница: Николета Митић, 1929 (48, 130, 324, 391).

Ступница: Зоран Нешић, 1951 (28, 59, 61, 113, 162, 249, 254, 255, 320, 339, 346, 360); Ружица Нешић, 1948, Ступница (16, 48, 104, 244, 258, 347, 381).

Чечина (Дољевац): Драгица Јанковић, 1955 (120, 160, 227, 335, 344).

Шебет: Весна Илић, 1971 (30, 168, 211, 221).

Напомене

1. По две идентичне верзије забележене су код 18 бројева (27, 46, 48, 50, 64, 123, 128, 131, 151, 176, 194, 207, 232, 283, 309, 332, 344, 363). По три код 4 броја (126, 233, 287, 330) и по четири код 2 броја (141 и 328), укупно 56 идентичних верзија песама.
2. Нисам приложио речник непознатих речи. Груписање и низање песама, а и објашњења која сам дао о њиховом извођењу, довољно их објашњавају.

РЕЦЕНЗИЈЕ

Драгољуб Златковић
Дечији фолклор Зајлања и околине
(рецензија рукописа)

Угледни фолклориста и лексикограф, Драгољуб Златковић, у сарадњи са Етнографским музејем из Београда обавио је опсежна теренска истраживања Заплања у периоду 2018–2020. године. Сви који су имали среће да на терену источне Србије раде заједно са Златковићем и уче од њега технике вођења разговора знају са каквим ентузијазмом и отвореног срца Златковић приступа својим казивачима. Као резултат такве посвећености и искрене љубави према традицији која убрзано нестаје настају бројни записи и белешке, исписивани у ходу или на коленима, често у журби да нешто не промакне, у мноштву разних информација и података о људима и обичајима које Златковић памти и на које се у разговорима позива. Резултат таквих Златковићевих теренских истраживања представља и рецензирана збирка дечијег фолклора Заплања и околине. Интегралним издавањем свих на терену прикупљених текстова (укупно 401), чије се варијанте често међусобно само незнатно разликују, Драгољуб Златко-

вић наставља свој већ доказани приређивачки поступак и допуњава свој, у научном погледу веома високо вредновани, фолклористички опус.

Златковићева заплањска збирка дечијег фолклора, иако мањег обима у односу на друге његове теренске збирке које се, захваљујући исцрпности и броју варијаната, могу сматрати корпусима, технички је припремљена у складу са савременим фолклористичким захтевима: све варијанте су систематски груписане и повезане. Будући да је збирка оваквим редакторским поступком намењена пре свега научној употреби изостало је цензурисање опсцених или скатолошких варијаната, што је иначе био чест поступак приликом редиговања фолклорне грађе намењене деци.

Збирка је опремљена врло информативним ауторовим уводним текстом (*О дечијем фолклору источне и југоисточне Србије*) о уоченим фолклорним ареалима и изоглосама, у коме су објашњена примењена методологија теренског прикупљања и уређивања грађе. Фолклорна грађа је груписана у тематске и жанровске целине именоване према првом стиху најзначајније варијанте, односно, није опремљена у фолклористици уобичајеним метанасловима. Тако је, на пример, први део збирке насловљен са „Сеје баба брашно“ (коју чине, између осталог, *успаванке*, затим, у ауторовој фолклористичкој терминологији, *купаљке*, *голицаљке*, *нишаљке*, *дубаљке*, *цупаљке*, *залагаљке*, односно – различите песме које одрасли изводе у игри са сасвим

малом децом, као и брзалице), а други са „Савден давден“. Овај други део садржи примере из аутономног дечијег фолклора, односно, опет према Златковићевој жанровској класификацији: *разбрајалице, метеоролошке басме, пригоднице, гатаљке, ругалице, зарицаљке, подражавање животињских гласова, песме уз игру са животињама, песме уз обичаје, вербалне игре, опсцене дечије песме*).

На крају монографије приложен је додатак *Казивачи о дечијем фолклору и појединим песмама*, и подаци о казивачима (*Бројеви песама по казивачима и њиховим родним селима*). За фолклористику су од посебног значаја коментари које су саговорници давали записивачу уз одређене фолклорне текстове, а који су наведени у прилогу. Као и сви класични фолклористи, и Златковић уредно бележи податке о својим саговорницима, па је на основу ових податка могуће реконструисати и – њихов данас већ сасвим скромни – фолклорни репертоар. Добијени фолклорни репертоар је свакако веома индивидуалан и зависи од бројних околности на терену али и од способности самог истраживача да свом саговорнику постави право питање. Записи у сваком случају одражавају реално стање живог фолклора на терену у другој деценији двадесет и првог века и представљају драгоцен документ и грађа за даља фолклористичка разматрања и анализе.

У сложеној систематизацији прикупљене теренске грађе Драгољуб Златковић се држи својих фолклорних

модела већ примењиваних на грађи из пиротског и тимочког краја. Треба поменути да је интересовање за дечији фолклор само једно од бројних Златковићевих теренских интересовања: до сада је објавио (бар колико је то аутору ове рецензије познато) неколико веома квалитетних и самосвојних студија о дечијем фолклору, као и неколико збирки – опсега корпуса – дечије фолклорне грађе: *Пиротски дечији фолклор* (2003) и малу збирку, такође из пиротског краја, *Тулулан-булулан* (2002), затим тимочки корпус дечијег фолклора *Песме за децу и дечије песме из Тимока, Заглавка и Буџака* (2017) у издању Народног музеја из Зајечара и Завичајног друштва Тимочана–Торлака из Минићева уз антологијски избор *Тетка чува Петка. Песме за децу и дечије песме из Тимока, Заглавка и Буџака*, исте године и код истих издавача.

Објављивање заплањске збирке дечијег фолклора наставља да интригира фолклористе својим садржајем. Магијски текст да се нађе нека изгубљена ствар (за разлику од фолклора Источних Словена) није уобичајен широко на јужнословенском простору, али га Златковић налази (осим у Пироту и Тимоку) и на терену Заплања и то у две варијанте, а упућују се гуштеру (*гуштере шуштере*), а у једној варијанти – *буба мари*. Два магијска текста упућена су ласици (*невеске, невеске*) да једе мишеве, чиме се широки ареал употребе овог текста у Србији још додатно проширује и употпуњава. Чини се да су метеролошки магијски текстови добро познати и

очувани у Заплању будући да текстове упућене сунцу да огреје их Златковић бележи у девет варијаната, а де-чије формуле за престанак кише у чак 20!

У уверењу да ће нова теренска збирка посвећена де-чијем фолклору Заплања наћи своје читаоце и ван уско стручних фолклористичких кругова и са великом радо-шћу због још једног успешно завршеног посла Драго-љуба Златковића – искрено је препоручујем за штампу.

др Биљана Сикимић,

Балканолошки институт САНУ

Београд

Драгољуб Златковић
Дечији фолклор Заплања и околине
(рецензија рукописа)

Рукопис под називом *Дечији фолклор Заплања и околине* аутора Драгољуба Златковића има стотинак страна куцаног текста. После Садржаја, налази се уводна напомена о овој врсти фолклора на простору источне и југоисточне Србије, насловљена као *О дечијем фолклору источне и југоисточне Србије*. У том делу аутор доноси податке о пословима које је обављао пре овога, а тичу се исте или сличне тематике, о начину и времену истраживања које је спровео како би дошао до песмица у вези са децом из овога краја. Посебно су драгоцени подаци о томе у којим приликама и под каквим околностима су певане ове песмице. О томе да су понављане кроз дуги низ година, као и да су преношене с једног краја у други, сведоче поједини језички елементи. Ове песмице су сведочанство о томе да су оне пратиле дете кроз његов развој и одрастање, тј. пратиле су промене у том развоју. Аутор ове књиге Драгољуб Златковић извршио је и систематизацију прикупљених песама – груписао их је у више група и подгрупа и тако објединио оне са истоветном или сличном садржином, дајући при томе све забележене варијанте. Чињеница је да је и овај

сегмент културе и идентитета већ кренуо у архив, те су многе песмице остале недовршене, казивачи се тек делимично сећају садржине, а некада у импровизацији и модификују садржину, о чему сведоче језичке појаве несвојствене овоме крају – то су упливи стандарда, што је индивидуална црта, унета од стране казивача.

После уводног дела следе прикупљене песмице у вези са децом, а потом следе подаци о казивачима, са упућивањем на број песме који је аутор добио од одређеног информатора.

Књига је резултат теренског рада аутора и представља наставак његовог посла овакве врсте. Овим поступком – прикупљањем и публиковањем народних умотворина, аутор настоји да, у мери у којој је то још увек могуће, отргне од заборава народно стваралаштво појединих крајева са простора јужне и источне Србије и остави их потомству у наслеђе.

Песмице које се налазе у овом рукопису говоре о односу одраслих према детету, али и о његовом увођењу у свет одраслих. Поједине карактерише и извесна доза опсцености, а то је сведочанство о томе да је ниво опсцености у то доба можда био нижи, те да се казивање (или певање) песама такве садржине није сматрало непристојним у односу на дете, или се пак можда баш на тај начин настојало да се дете упозна са свим оним што чини саставни део човековог живота.

Овако сакупљене и систематизоване песме намењене пре свега деци заслужују да буду штампане како би се

сачувале макар и у оваквом, понекад окрњеном облику. И такве оне ће остати као сведочанство о једном времену и једној култури, а могу бити и повод за нека нова допунска истраживања која би употпунила слику. Без овако обављеног посла не би се знало да су овакве песме у овоме крају постојале и да су их људи свакодневно у разним приликама говорили својој деци, успављујући их, забављајући их или васпитавајући их. Из свих тих разлога *ову књигу радо препоручујем за штампу*, уверена у њену драгоценост и њен значај.

У Нишу, 6. 3. 2021. год.

проф. др Јоргана Марковић

Белешка о аутору

Драгољуб Златковић (1937, Војнеговац код Пирота) бави се бележењем, публиковањем и проучавањем традиционалне културе Пиротског краја и суседних области. Из обимних збирки разноврсног дијалектолошког, фолклорног и етнографског материјала који је сакупио, до сада је објавио 22 књиге и многобројне радове у зборницима и часописима у земљи и иностранству.

Два пута је добио Општинску награду Пирота: 1987. године за књигу *Дума* и 2003. за рад на традиционалној култури пиротског краја. За двотомни *Речник пиротског говора* добио је Награду Вукове задужбине за науку за 2015. годину, а 2017. Повељу Миле Недељковић за животно дело, за изузетан допринос у проучавању народне традиције и културе српског народа.

Живи и ради у Пироту.

Пренумеранти

Слободан Антонијевић из Витковца (општина Књажевац)
Драгољуб Божиновић из Зајечара
Велимир Виденовић из Минићева (општина Књажевац)
Љиљана Живковић из Новог Корита (општина Књажевац)
Јелица Илић Ђуричић из Зајечара
Стеван Јовановић из Зајечара
др Дејан Крстић из Зајечара
Миљан Миловановић из Зајечара
Јелена Милошевић Петровић из Књажевца
Властимир Николић из Витковца (општина Књажевац)
Славољуб Петровић из Минићева (општина Књажевац)
Бојан Ристић из Књажевца
др Биљана Сикимић из Београда
Борислав Станојевић из Зајечара

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-93-1:398

821.163.41.09-93-1:398

ДЕЧИЈИ фолклор Запања и околине / [сакупио и приредио]
Драгољуб Златковић. - Београд : Вукова Задужбина, Огранак у
Зајечару : Удружење фолклориста Србије, Задужбинско друштво
"Први српски устанак", Орашац, 2024 (Пирот : Pi-press). -
101 стр. ; 21 cm

Тираж 500. - Стр. 93-101: Рецензије / Биљана Сикимић, Јордана
Марковић. - Белешка о аутору [тј. приређивачу]: стр. [103].

ISBN 978-86-83030-00-2

1. Златковић, Драгољуб, 1937- [приређивач, сакупљач]
а) Српска народна књижевност, дечија

COBISS.SR-ID 156940809